

૩૬૯૨

પૃથુરાન્ યોહાણ.

ભરતભૂમિના છેલ્લો હિંદુ ભૂપતિ.
નાટક—પંચાંકી—ગાયન.

૪૪૪૪૪૪૪૪.

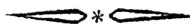
(સ્વનારને સર્વે હક્ક ગ્વાધીન.)

અમદાવાદ

શ્રી અમદાવાદ યુનિયન પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ.

સંવત ૧૯૪૪.—સન ૧૯૮૮.

“વર પુટ્યે વર જય”

“THE EVILS OF SEPARATISM
ARE BAD ENOUGH”

શ્રી પરમાત્મને નમઃ॥

પૃથુરાજ ચોહાણે નાટકનાં ગાયનો.

પ્રસ્તાવના.

સૂત્રધાર— ગીતિ. લાવણી.

શ્રી, સ્વદેશપ્રીતિ, નીતિ, સરસ્વતી ને સ્વતંત્રતા, સંપ; પવિત્ર ભરત ભૂમિમાં, પાછો સ્થાપો સ્તંભ જ નિષ્કંપ.

શાફૂલ વિકીડિત વૃત્ત.

સ્નેહ હે સર્વજ્ઞ ! અગ્ન જન જે છે લક્ષ આરાધવા,
તેને સન્મતિ મંત્રની કર કૃપા શ્રીસારદા સાધવા;
જેથી સંપ વધી સ્વદેશપ્રિતની પૂરી પ્રભા ભાસશે,
હૃદયે સૂર્ય સમાન જ્ઞાન, રજની અજ્ઞાનની નાસશે.

સર્વે— કલ્યાણ. લાવણી.

કરુણા કરજે કૃપાળ ! જય જય ભક્તવત્સલ ભૂપાળ !—એટલે.
તુજ પદવંદન જગદાનંદન—મોહન ! ગુણભણિમાળ ! જય૦—
બ્રહ્મસુતા સરસ્વતિ અતિ રસવતી—વાણી દેજે વિશાળ. જય૦—
માત ભરત ભૂમિ ચરણ ચૂમીને—શેવા ચહું ત્રણ કાળ. જય૦—
સ્વદેશપ્રીતિ પ્રભાથકી પ્રભુજી—તું તામસતમ ટાળ. જય૦—
સંપ અમૃત સિંચી મૃત પ્રીતિ—જીવતી કર જગપાળ. જય૦—
વીર વેડીજનાં પ્રાક્રમ પેખી—જાગે કેસરી બાળ. જય૦—
પરદેશીથી નીજ બળ નીરખે—સિંહ, બનેલ શીયાળ. જય૦—

કાંક કલકિત વીર ભૂમિના—સુધરે હાલ હવાલ. જય—
એ અભિલાષે નાટક યાશે—“ પૃથ્વીપતિ પૃથુરાજ ” જય—
જય જય સફળ થજે અમ કાજ.

(પડદામાં)— વસંત તિલકા વૃત્ત.

રે સૂત્રધાર સુણીને તવ દીન વાણી,
જે હિંદ દેવી અહીં લાવત ખેંચી તાણી;
આ સંપ દેવ, મુનિ મંડળ શીર તાજ,
સાથે વળી સકળ દેવી તણે સમાજ.

સૂત્રધાર—ખમાચની કુંભરી—પંજખી.

(પીયા ખીના છાંચા મોરા —એ રાહ.)

કૃપા દષ્ટિ કરે હવે રીઝી ઋપિરાજ!—એ ટેક
કુસંપથી કેવાં રે, ફળ જોયા જોવાંરે;
મળ્યાં; રળ્યા; ટળ્યાં જુઓ રાજને તાજ.—કૃપા.
આપ વિયોગેરે,—વેડયું ધણું રે;
પાગે લાગું; માયું સાંય; થાય આ સુકાજ—કૃપા.

સૂત્રધાર— જિંઝોટી કુંભરી—પંજખી.

(જલ ભરન ગત જુમના કે ઘાટ—એ રાહ.)

જગ રંગ ભૂમિ પડદો પડશે, સધળુંજ નીલું નજરે ચડશે.
નીલ વેશ લઈ નિજ દેશ વિષે, કુદરત કુમારી ધુમી વળશે.
ગભરાટ કરે ઘડી જે ગરમી; વળી વાયુ વહે વિરમી વિરમી.
કઈ દાદુર મોર ઉચાર કરે; લઈ તાલ કુમારી શું નાચ કરે?
ગગને ભલી મેઘ કમાન થઈ; પચરંગિત સાડી શું ઉડી રહી?
નીરખી હરખી રમતી કુમરી, હસતી, વદતી, રસ રંગ ભરી.
પરમેશ પિતા મનશક્તિ સુતા, મદમાતી નહીં ડરતી ખીલતાં.
ઉપકાર ક્યો જગને કુમરી; અલિહારી તમારી પ્રજા ઉચરી.

વિદૂષક—

પીલૂ—દીપચંદી.

(કહું ક્યા ફલકા સગાયા હુવામે—એ રાહ)
 જગમાં જાહેર નામ, નામ જેવાં તેવાં કામ;
 રડાવું હસાવું લોક, લાલ લીલા લે'ર છે—એ ટેક.
 બણાછીએ બારે મિંદું, છિંકતામાં પાડું છિંદું;
 તોયે મોટા માણસોમાં, હક જે માહેર છે.—જગ
 બણવા ગયાતા ત્યાંતો, મે'તાજીને મારી પાત્રા;
 બસણ ચલાવ્યું “લુંડા, બણવું ઝેહેર છે.”—જગ
 માને આપ મારી નાંખી, પૈસા ઉડાવા કાઢ્યા;
 ખુડદા ખૂટ્યા પછીથી, થઈ આવી પેર છે.—જગ
 કવિ લખનાર કેરો, સે'લો ધંધો લઈએકા ;
 માથે પડયું ચોપડીતો, ઘેર મોટો મેર છે.—જગ
 બા'ર છીએ વાઘ જેવા, ઘરમાં ગરીબ ગાય;
 ધણીઆણી ધખ્યા મારે, હાથ કાળો કેર છે.—જગ
 એવાં એવાં નામજદે, કામ કર્યા દુનીઆમાં;
 હાલ તો મુકામ જેઓલાવે, તેને ઘેર છે. —જગ

નદી—

ઝિંઝોટી—લાવણી.

(કાલી ઘટા કાચલ ખીન છાઈ—એ રાહ.)

ગઈ ગ્રીષ્મ થયું ચોમાસું, વિરહી વરસાવે આંસુ;
 નીરખે છે કઈ દીશ નાસું, યોગમ આ ચાતક પ્યાસુ—એ ટેક—
 “પિયુ પિયુ” પુકારે બપૈયા, મોર નાચે ચૈઆં ચૈઆં;
 ગાય મલાર રાગ ગવૈઆ;
 સુણી કાન આણતા બાન, મળે પ્રિયપ્રાણ મદનરસ પ્યાસુ—ગઈ.
 જળ જળ સ્થળ સધળે બાસે, ઘેરે જગ ધન ઉલાસે;
 જંગલમાં નદીપૂર નાસે, અંધાઈ શું હમણું ખાશે ?

ગગડાટ કરે ધનમાળા, ચળકાટ કરે વીજ જ્વાળા;
 ખીનેલી બિચારી બાળા.
 બેટે જમ્ને ભરથાર, હડીલી નાર, પતિ કહે “આ શું?”—ગમ્.
 વિરહીજન આંસુ સૂકાશે, પ્રિય જનનો સંગમ થાશે;
 પણ ભરતભૂમિ શી આશે, દિન વ્યતીત કરતી જાશે ?
 ગતવીર જગાવા કાળે, કયું ધન મંડળ છે ગાળે ?
 કયો મોર મહાર બીડ બાળે ?
 હા યાર બની લાચાર, ખમીને માર; પાડત રહો આંસુ.—ગમ્.
 ક્યાં રામ બીમને કર્ણ, મહાવીરો પામ્યા મર્ણ;
 ધમાધથી ધ્રુજે ચર્ણ, ક્યાં ભરત ભૂમિ કરે શર્ણ ?
 છે કેસરી પડીયા કેદ, કુસંપે થયા શીરછેદ;
 રે ધરો ખરો મન ખેદ.

બનરાયથી શીખી સાર, વર્તતાં વાર, કરે કુણ ખાસું ?—ગમ્.

સૂત્રધાર—

ગીતિ.

સંપ સ્વદેશે પ્રાપ્તિ, નીતિ, ન્યાય, એ રાય ધર્મ રીતિ.
 પ્યારી પૃથુરાજની, કીર્તિ વાંધુ તેથીજ પ્રસરંતી.— ૧
 કનોજરાજ ઉંદરડો, ભરત ભૂમિ કીર્તિ વસ્ત્રો કાપે,
 એ ખટકે ઝટ અટકે—પૃથુરાજ જય પૃથ્વીમાં વ્યાપે.— ૨

(અંક ૧ લો.)

ધનસિંહ વિગેરે—ભોપાળી કલ્યાણ—દાદરો.

(આઈ વેરી ગુડ બંગાલી બાબુ એ રાહ.)

પકડો, બાંધો, મારો, ઝુડો, ક્યાં લ્યા નાસે નીમકહરામ.

ઉભો રહે લ્યા દોડે છે ક્યાં, ધડીકમાં રમાડું રામ.— પકડો.

(૫)

આ રાજનાં રૂડાં વાનાં, ધનસંપત્તિ ને છે ધામ;
રામ, રામ, ક્યાં મળશે આવા ભોળા ટેકી દશીનામ—પકડો. ૧
રાજવંશ છે અંશ પ્રભુના, મન ગમતું કરતા મા'રાય;
બહું છુંડુ પણ સામે યાતાં, નરકાધિકારી નર થાય—૫૦૨
નિંદા પણ પરની શું કરવા, પરવા ખીજ નળુને હોય ?
ને એ ધિંગો રાજ પાછો, ખીજે કાચો પોચો નો'ય—પકડો ૩
ધનસિંહ— **બરવો—કેરબો.**

(દેખો દેખો બગીચેમે કોન—એરાહ)

પૈસા પૈસા પૈસાની છાંછે વાત વા'લારે.

નો'યે નો'યે તમાસા તણા ઠાઠ હાલારે—મેટક.

વિદૂષક—

લાડુ લાડુ લાડુની છાંછે વાત વાલારે.

લાડુ કાળે કરંધું કાલાવાલારે— લાડુ૦

ધનસિંહ—

પૈસા પાસે પેખી કે'શે આવો ભાઈ ! પધારો.

નરવીણુ જોડા પાસેથી પણ ધક્કા મારણુ ધારો—પૈસા૦૧

પૈસે ખારી પ્રીતમ કે'શે, બેટા કે'શે બાપા !

લોકો વટવાળા કહી લખશે, ફેગટ બાકી ફાંફાં— પૈસા૦૨

માટે પૈસા પેંદા કરવા, ભરવા ભાઈ ખજના;

મારી બુડી કુટી હુંડી ભોગવ ભોગ મળના— પૈસા૦૩

રાજપાટ છે હાટ આપણે, પ્રધાનોને રજવા;

સ્વારય સાધી લેવા સાર દુનિઆના જન દળવા—પૈસા૦૪

“સાચો નવ કળિયુગમાં કાવે” દુનીયાં ભાખે ભાઈ.

પાપ પુણ્ય તો ઠીકજ છે, પણ પૈસાની પુણ્યાર્થ—પૈસા૦૫

સુમતિ— (જોગીઓ—પરજ—દીપચંદી)

પ્રધાનોની નીતિ ન્યારી, બળને તેની બલિહારી;
 પ્રજાને જે ગણે ખારી, પતિની વાત વિચારી—એ ટેક.
 જણાવે એ જણાને પ્રેમ, પ્રજાપર રાખતારે' રે'મ;
 ચહે હિત નાથનું ચિત્તે, રહે સમ માત તે નિત્યે— ૧
 ફસાવે ના રચીને ફંદ; બનાવે ના અનાડી અંધ.
 બતાવે જે રૂઝી રીતિ, ચલાવે નેકીથી નીતિ— ૨
 બમાવે ના બની ભુંડા, ઉતારે ના કુવે ઉંડા;
 વ્યસનથી વેગળા રાખે, સદા સુખ શિખ જે બાખે;— ૩
 બણેલા, વીર, ઉત્સાહી, નીતિવેત્તા તથા ન્યાયી,
 પ્રપંચો ચેતવા પે'લા, રચાવામાં ન રાચેલા;— ૪
 સદા નીજ ધર્મમાં રાચે, લહે સુખ સર્વ તે સાચે;
 અધમ ઢોંગી અધિકારી, જશે નક્કિ નરકદ્વારી.— ૫

(માલિની છંદ.)

નયી નયી રહો કીર્તિ, દામને નામ માંહી;
 નયી નયી કંઈ કીર્તી ભોગ યોગે સમાઈ;
 ગણીશ ન ગઈ કીર્તી, ફાકવા જ્યાં ન ધાણી;
 નહિં જહિ કંઈ અંગે, પાસ કોડી ન કાણી— ૧
 ફીરતિ કુમરો પોતે, વાસ ત્યાં જે વસેછે;
 નોતિ રીતિ સખો સાથે, આપ બેશી હસેછે;
 કદો નોતિ વસતી જે, બુંપડીમાં મળે ત્યાં;
 નહિં વસત મહેલે, જે સખી નીતિ ના ત્યાં— ૨

જયચંદ— ખીહાગ—લાવણી.

(ખુશ રહે સનમજા મેરા વિધાતા—એરાહ)

- જીલા મેં દેશ અનેક; એક નહિં બાકી;
 સાગરને પણ મેં આણુ સ્થાપીછે આપી. ૧
- ન્યારે નિરખું ચોપાસ, દાસ સહુ દેખું;
 પૃથ્વી પડમાં મમ તુલ્ય અન્યના લેખું. ૩
- મુજ લુજ બળ આગળ નક્ત થયુંછે તરણું;
 મહિમા મુજ પ્રાક્રમ તણો મુખે શું વરણું. ૪
- પણ પૂરણ માસી એ જેમ ટકે કોઈ તારો;
 ચોમાસે વંચી જાય જેમ કોઈ ક્યારો. ૪
- વળી રહે વસંતે કોક પાંદડું પાકું;
 તેમ પૃથુરાજછે આજ ભાઈ શું ભાખું? ૫
- અંગારો સોમણ નરમાંહીં પણ ખોટો;
 મંદાર માલતિ માંહીં હળરી જોટો. ૬
- છોડે જાણી છંછેજો નહીં મેં એને.
 વધી વૃક્ષ ઢાંકતાં શરમ વેલને શેણે? ૭
- દૂધ પાઈ ઉછેર્યો સાપ હાલછે સામે.
 “જય ! પૃથુરાજ જય!” એમ કહે સહુ ઠામે. ૮
- કુલાઈ પોતે યત કરણુ પણ ચાહ્યા;
 તેડામાંથી એ છોક અમેને ટાળ્યા; ૯
- પણ સસલાથી શું સિંહ નાસતો ફરશે?
 ગર્ધવ બોંકારે કેમ કેસરી ડરશે? ૧૦
- કરવાને શાંત હવેથી એજ લવારો;
 કરવાને રાજસૂય યજ્ઞ વિચાર અમારો. ૧૧
- સજ થઈ કરો તૈયાર સકળ સામગ્રી;
 જય જરી પતાકા થકી દીપાવો નગ્રી. ૧૨
- પણ કાલ કરેં જાહેર કચેરી માંહે,

જેથી જગ જનની માંહે જાણુ ઝટ થાયે. ૧૩

જેથી તેડી શુભ લગ્ન સાધ્યું સાથે,

જેથી નહિં નડતર નામ નડે કંઈ ધાતે. ૧૪

બુહારી— દેશ—ત્રિતાળ.

કોણુ બણતર એવું તે બણશે ? ચોળી પેટ ઉભું શૂળ કરશે ? ટેક.

એરે બણ્યામાં ધૂળ પડેા સખિ ! બાઈ કોટિને દાસી બનશે ? કોણુ.

“વાલમ વરા કરવા” એજ વિધા; જેથી મનના મનોરથ ફળશે. કો.

વાંચી લખીને માથું ચઢાવે, એથી મુરખીએને શું મળશે ? કેટલુ.

(તમે એારાને આવોરે—એરાહ)

ખીલ્યાં ખૂળ શુભાખો રે; ઘડી પછી કરમાશે;

જરી વિજળિ અપકીરે, પત્રક પછી જો નાસે; ૧

મેઘ મંડળ મળીયુંરે, વખત વીલ્યે વેરાશે;

રંગ સંધ્યા સમયનારે, જરા રહીને જશે; ૨

એમ જોખન જણોરે, અપટ ઝટ જવાનું.

ચર્ચ પડશે સાહેલીરે, પછીથી થાવાનું. ૩

ચાર દીનની ચટકીરે, ચડપ જશે ચાલીરે.

રે'શું હાથ ધસંતારે, વખત ચુક્યે હે બહાલિ. ૪

ભોગવ્યું તે પોતાનુંરે, હાથે લીધું તે સાથે.

વે'મે વાંધા વધારીરે, મુરખ જન લે માથે ૫

કુટિલા— ગરખી—દીપચંદી.

(અખોલા શાનેરે લ્યોછો—એરાહ)

ચતુર ! વિચક્ષણ ! બાઈ, બરાબર આપછો ખોલ્યાં.—એ ટેક.

પે'લેથી ભોગવ્યું તેજ પોતાનું, કોડી બંધાવે ન કાણી. બરાં ૧

બાગ્યોદયે બરથાર કલ્યામાં, મોજ મઝા લ્યોને માણી. બરાં ૨

(૯)

કાંક ખીચારી કેદે પુરાણી, રોજ રડે જોઈ રાણી. યરા૦ ૩
મેહેલ ઝરખામાં મૂકવો પૂજો, જો નીજ નાથે ન માની. યરા૦ ૪
સાતે વાતે સુખી બાઈ સાહેબ, નડતર સાસુડી નાણી. યરા૦ ૫

જુન્હાઈ— (રાગ ઉપરનો.)

તે દિવસે પણ પુત્રી પઢાવવા, હઠ લેઈ બેઠીલી આડી.

કુટીલા—અરાબર આપછો બોલ્યાં—૬

જુન્હાઈ—

આજે વિવા'ની વાત વિષે પણ, બેઠીછે જો બાનું કાઢી; યરા૦ ૭
સાપણુ વેરણુ એ સાસુડી, પડવા ન દે પેટ પાણી. યરા૦ ૮
નવા દીધું તે દીવસે જાણી, આજ બતાવુંધું પાણી. યરા૦ ૯

કુટીલા—

દુરજનનેતો દંડવા દોડી, જગરીતિએ જણાણી. યરા૦ ૧૦

સુશિલા—

સાસુ તમારી સાલસ જાતે, ગુણીયલ જગમાં ગણાણી.

અરે કેમ એમ કહોછો ?—એમ કહો જુન્હાઈ૦ ૧૧

જુન્હાઈ—

બા'ર બધાંને એમજ જાસે, મહિં જાણે મહાદેવ. યરા૦ ૧૨
માઈ તો એને મોંજ ગમ્યું નહિ, પાડી પીલ્યાની કુટેવ. યરા૦ ૧૩
“નામથી મોટાં દરશને મોટાં,” ચિત્તે કયનખરું ચોટ્યું. બ૦ ૧૪
શુંએ મને કરી શક્તીતી તોયે, નડતર નામજ મોટું. યરા૦ ૧૫

સુશિલા—સંપવિષે સુખ સર્વ સમાણા.

જુન્હાઈ..... વાહ કહી બાઈ ખાશી. યરા. ૧૬

જોગી— (બાહિર રામા લીતર રામા—એરાહ)

શ્યામચરનકો શરન અમારે, ઓર કધુ નાંહિ ચિતમાં બિચારે. શ્યા. ૧
માલ, ખજના, દોલત, મ્યાના છોડયસે જમ દાર બિચારે. શ્યા. ૨

(૧૦)

મારે શીરતે “ધનધન” કરતે, મારે ગયે સખ વોહી ધુતારે; સ્યા. ૩
ખ્યારા કહો ક્યા, ‘ખ્યારી’ કહો ક્યા, કાયા છાંડ ચલે ગયે ન્યારે; સ્યા. ૪
સદા ઉદારી જંગલ ખાસી, રંગ રસ ખાસી મરગયે સારે; સ્યા. ૫
અપના પંથહે સખસેં ન્યારે, રામરામ મુખસેં હિ ઉચારે. સ્યા. ૬

જયચંદ—

દંત્રેણ—દાદરો.

સુંદરિ રીસાતું આમ, શોભતું શું ? વાહ ! વાહ !
દાસ વગર મુલનો થઈ પાસ ખ્યારીણ રહું,
દેખી આ ઉદાસ છું વહાલી મારી વાહ વાહ—સું ૧
પાણી માગ્યે આણી આપું દૂધ રાણીણ જુઓ;
લઢતું વઢતું તોગ્યે આ શોભતું કે વાહ વાહ.—સું ૨
શાણી રાણી શબ્દ એક આકરો કહ્યો નથી;
મરડે મોહું માનીનિ શું ? શોભતું કે વાહ વાહ.—સું ૩
માલમતા સર્વે તને માતું છું હું મોહિનિ;
ખ્યારીજનન ! જનન તું શોભતું શું વાહ વાહ.—સું ૪
વચન મારી વહાલીતું ઉચાખ્યું નથી કોઈ દી.
લાડીલિ લહે શું ઓછું ? શોભતું શું વાહ વાહ.—સું ૫
માયર કાયરતાથી મને તારણિ ક્યો તમે;
માને તો મધુરિ મારી યાય આજ વાહ વાહ.—સું ૬

જીનહાઈ— (પીડૂ—મરવો— દાદરો.)

[ઓ દીલજનની સોવે મતવાલારે.—એ રાહ.]

જાઓ જાઓ ન વતાવો વઢકારા રે.—એ ટેક.

જાઓ ઠગારા જાઓ ધુતારા, નફટ નેન નકારા રે.—વ૦ ૧
પ્રીતિ તમારી વેંમી વીકારી, લગીર લાજે ઠગારા રે.—વ૦ ૨
કહેવું કાંઈ, કરવું કાંઈ, જાણ્યા છે ઢંગ ધુતારા રે.—વ૦ ૩

બોલવું મીઠું, કરવું દીઠું, શઠમાં હશે શા શકારા રે.—૧૦ ૪
બસ કહું છું, ચૂપ ચહું છું, નડો નહીં રે નહારા રે.—૧૦ ૫

જયચંદ— ઝીંઝોટી—હુંભરી.

[પીયા કે ચીત્ર ખીન પ્રીતમ પ્યારે—એ રાહ.]

આમ રીસાઈ હામ હઠાવો, ઠામ નહિં ઠરવાને રે—એ ટેક
ઘરના ઉઠ્યા વનમાં વળીઆ, લાગી વનમાં લા'યરે;
ચિત ગબરાઈ બાળું યોગમ, ધરતિ ન પગ ધરવાનેરે.—આ૦ ૧
ચિંતારૂપ ચિતામાં ચતુરા, પ્રજાળે મમ મન પ્યારી રે;
તારણિ સંગ સમર્થ તમારો, અંગ શીતળ કરવાનેરે.—આ૦ ૨
સુખસાગરમાં સે'લ સપાટે, હરનિશ ફરવા હરવારે;
સંસારિક દુઃખ દુસ્તર સાગર, નારી નાવ તરવાનેરે.—આ૦ ૩
તું તન મન ધન જીવિત જીવતિ, રમણીશીરમણી રાણીરે;
રોજ રમકડા રૂપ રહું છું, દિલ દિલગીરી હરવાનેરે.—આ૦ ૪
સુંદરિ દોરી હાથ તમારે, નાચું જેમ નચાવોરે;
વિસરી આ સંઘળું કેમ બહાલી, તત્પર પરહરવાનેરે.—આ૦ ૫
આશ રહી પ્રિય પ્યારી તારી, મારો કે ઉગારો રે;
વિનીત વનિતાઆપ આશરે, જીવતર ઉગારવાને રે.—આ૦ ૬
જયચંદ— ખીહાગ—ગજલ.

[મૃગ લોચની ગજ ગામીની.—એ રાહ.]

શાણી શેણે નેન તારાં નીરથી ભરે;— એ ટેક
જીન્હાઈ—ભોળી ભામા વેણુ બાણે દિલમાં ડરે— એ ટેક
જયચંદ—સે'જે શાણી રાણી મેતો જાણીને કહ્યું,
પાણી જોયું પ્રેમદા દુઃખ શેણેરે લહ્યું—શા૦ ૧

(૧૨)

વહ્નભે હું કેમ વે'મ, ઉરે આદરં;

સૂર્ય સામે ધૂળ નાંખી મૂર્ખ શું દરં;—શા૦ ૨

જીન્હાઈ—આપની પ્રતીતિ પૂરી, ચિત્તો લહે,

કુમળું હૃદય કેમ, માર આ સહે?— ભો૦ ૩

વજ્રપાત વેલડીઓ વેડી શું શકે;

વાક્ય'જાણુ સામે કેવું કાળજી ટકે?— ભો૦૪

જોગી— ઝીંઝોટીની—ગજલ.

હાય! હાય! લોભરે ફસા બેહાલ કીયા,

કમાયા યે દુરજનકી દોસ્તિ હાય જો કીની. —એ ટેક

માલ મતા નારી નગરી છાંડ સન્યાસી બયા,

ફેર મંદબુદ્ધિ ફંદમે' હું મેં ફસ્યા— હાય૦

પાપ પારધીકે પાસમે' ફસા ગયા,

હાય હાય દુષ્ટ ધનસિંહ કામ યહ કીયા. હાય૦

જીકો અને વેણીચંદ—જીલ્લો—દાદરો.

(મારં નામ ભગલો હજનમ— એરાહ)

અમેતો વાણીઆ ભાઈ— ૨૦ અમે૦

કાયાપડે પણુ એક કોડીની કરી લઈએ કમાઈ— અમે૦

પૈસા પામી શ્રીગુરચરણે ભાવતી કરીયે ભેટ;

બ્રહ્મભોજન દહ ધરમાતુ થઈ વૈકુંઠ પોંચીએ ઠેઠ—અમે૦૧

ડીલાં તાણી દેવાલયમાં દર્શન જનવું રોજ,

ભોજાના ટોળામાં ભક્ત ભણાતાં ચાલતી ચોગણી મોજ—અમે૦૨

વેપારને ને ધરમને છે કાંક વખતથી વેર,

જોકા ખાતાં માળા જપતાં, મહા પ્રભુની મે'ર,— અમે ૦૩

પે'લાતો પૈસા પેંદા કરવા, વેગળી મુકી વાત;

(૧૩)

નાણું નાખતાં નામ નીકળશે, વાહ વાહ કે'શે નાત જાત-અમે૦૪
આવું પીવું પૈસા પાછળ, પૈકવાં તાઢને તાપ,
પૈસા સાર કાંઈ ન ગણવું બાકી બીજું બધું પાપ- અમે૦૫
જેશી— જોગીઆ—દીપચંદી,

(લેલી લેલી પોદારૂં મેં જનમે—એરાહ)

કામ જોશીનાં કઠણ છે આમ, હાહાકહી નિત આપવી હામ;
પેહેલાં કાંક જતાવું પ્રયોગ, જોધ સાધું છું જીવિતથી જોગ; એટેક.
વર્ષજને જન્મેતરી, જોળા જોળવી ભર હોજરી;
દોરા ચીટીને દુળાદેશ, પેટ ભરવાના વરવા વેશ.— ૧
ધીમે જોલું છું એસું છું ધીમે, ભળતો સર્વથી રહું છું નિમ્મે;
માન દેઈ જધાને જોલાવો, પછી ચાલતો કાવો દાવો.—૨
શેઠાણીઓ સાધું છું પેલાં, તેથી કારજ સાધું છું વેલાં,
અધી વાતે મુઠી રાખું બાંધી, પછી વેદનો વેદને ગાંધી.—૩
જોલી જોલવો નિત્ય અધુરી, માને માનનીઓ જે મધુરી.
ઠેઠ સુધી ભીડું છું હામ, પછી દેડું નશીળતું નામ. —૪
હાલ ચાલતું જુઠે જુઠ, ભાઈશા'બ છે તૂતે તૂત.
પડ્યો મને ભરૂંસો પક્કો, વાગ્યે તીર, નહિંતો ટક્કો. —૫

જાની— (ઓખા હરણની રાહ)

હોય જ્યાં કોઈ વૈયાકરણી, કે'વું અમેતો તર્કનાધણી;
જહાં હોયે તર્કનાધણી, કે'યે અમેતો વૈયાકરણી;
સાંપડે નહિ કોઈ જે સમે, સર્વ શાસ્ત્રે કુશળ કે'વું અમે;
જહાં સર્વ તીહાં કે'વું ભાઈ, “વાહ વાહ અમે નહિ કાંઈ.”
દીલાં ટપકાં તાણીને મેઘાં, ધાલી કાખમાં ઠાલી થોથાં;

(૧૪)

જતાં રાજ સભામાંહિ ધારી, સેસ્કૃત વદવું સંભારી
કે'વું ધૃત ગોળ ગોળ મટોળ, ચાર હાથે કરું ચોળં ચોળં.
ભાત શાકસ્ય પશ્ચાત્ વાતં, જમો જમો ભાઈ: ભક્ષી ભાતમ્
માંહિ માંહિ મલકાવવું મોઢું, ડોકું ડોલાવવું નેઈ દોઢું.
આપતા જવા આશિરવાદ, જગ ખોલશે તો “જયવાદ.”

છપ્પેજી—દાદરો

(શાકીશ રાખ એકીલા—એરાહ)

જેશી—છોરા ! વિચાર.

જાની—અલ્યા ! ગમાર,

જેશી—નીવડયો શું નાદાર,

ત્રવાડી—કુંભાર ?

જાની—ધારી સુધાર.

ભાણુ—પાકો વિચાર.

બધા—વાહ ! વાહ ! ગમાર ! વાહ ! વાહ—૧

જેશી—પરની પીડયી ભસ્થા.

ત્રવાડી—હેંહેં કરીને આ હસ્થા.

ભાણુ—માડી છે દેશની દશા.—વાહ—૨

જેશી—ઘર સમાવવામાં લે'ર.

જાની—પરની આપણે શી પેર ?

ભાણુ—કરશે ભુડાં ! કાળો કેર—વાહ—૩

જેશી—તાંડે થવાનું શું કમી ?

જાની—મતિજ એની છે ભમી.

ભાણુ—અસુર છો કે આદમી ? —વાહ—૪

જેશી—રાખથી રા'ડ ને થશે,

(૧૫)

ત્રવાડી—રોજી અલ્યા? ટળી જશે.

ભાણુ—નશીબ નાશી ક્યાં જશે?—વાહ—૫

બેશી—ખાલી લઢયામાં શો છે સાર?

ખધા—ભાણીઆના તે શા છે ખાર?

ભાણુ—કરીલ્યો થાય તે આવાર—વાહ—૬

ગુણકાઓ— [ખમાચ—દાદરો.]

(આજ સ્યામ મોહલીનો—એરાહ)

રાજચંદ્ર રાજે આજ, વેરિ વાદળ વેરીને—એ ટેક.

જય! જય! મુખ જપત આજ, ધન્ય ધન્ય વદત રાજ,
કાજ સકળ સકળ થાય, પરવા ન કરપવૃક્ષની.—રાજ૦ ૧

[કાફી—પંખળી]

ગણું ગણું દિવસ હું ધન્ય ગણું;

કલ્પતણું ફળ આજ લાણું.— એ ટેક.

માનું ચિંતામણિ મને આજ છે મળ્યો,

બોળી મુખથી બાણું.— ગણું ૦ ૧

આશ અમારી સારી પૂરણ થઈ;

ઓણું નાહીં રહું છે અણું. ગણું ૦ ૨

ચંદ્રખારોટ— ગ્રિહાગ લાવણી

[ખુશ રહો સનમગ્ન એ રાહ.]

મહારાજ! બાઈ મશીઆહ આપના નાના,

દિલ્લિપતિ દીન દયાળ હિતસ્વી સદાના, ૧

જયવંત થઇ ભગવંત મહંત પ્રતાપે,

જશ જરી પતાકા જુઓ જગતમાં સ્થાપે. ૨

(૧૬)

જીતી રાણા ને રાવ થયા જગ માથે,
વીર નામ ઉપાર્જન આમ કર્યું નિજ હાથે. ૩
કંઠે ધરવા વરમાળ કીર્તિ કમળાની,
કરે યત ચતુર ચૌહાણ સદા કલ્યાણી. ૪
સંપે સમજી સહુ સુખ સ્વજનને તેડે,
આવ્યોધું શ્રી જયચંદ ! ચંદ હું તેડે. ૫
કરો કૃપા પધારણ કાજ પ્રતાપી પ્રીતે;
આ દિલ્લિ કનોજનો નેહ નભે નૃપ ! નિત્યે. ૬

ચંદખારોટ— (સોરઠ જીલ્લો—દીપચંદી.)

(શ્યામ નેક દયા મોસે ન કરી—એ રાહ)

ક્ષિતિપાળ ક્ષમા ઉર ધરની, સાચી વાત હૃદયમાંહિ રમરની. ટેક
વીરનું ધીરતા ભૂષણ ભણતા, ખરે ગર્વી રીતિ ગણી ખરની. ક્ષિ०
કુપિત થઈને ઉચિત કર્યું છે, ગઘ ગુજરી જરી પરહરની. ક્ષિ०
તેડી તોરણથી પાછા ફર્યા, રીતિ આતે કહો કુણુ ધરની? ક્ષિ०
ન્યાય તણો જય આખર થાયે, પડી શી કહો પોતાને પરની? ક્ષિ०
માની મહીપતિ ! પોતે પધારી, સજન શીકર પરહરની. ક્ષિ०

ચંદ ખારોટ— (સોરઠની ગજલ.)

[ગઘ એક બ એક જો હવા—એ રાહ.]

તપે ભાગ્ય દેવીનું તેજ ત્યાં, ખાલી ખારથી શો સાર છે ?
ભાગ્યા દેવ દાનવો જ્યાં તીહાં, શો માનવોનો ભાર છે?—ટેક.
નરનાથને સુરનાથનો જ્યાં, સાથ જોડી હાથ રહે;
ગિરિધારી તે ગોવિંદ પણ, ગોવાળના શીરદાર છે. તપે० ૧
કામનું ના નામ રાખ્યું, ધામ પહોંચાડે ધરા;

(૧૭)

બોળા શંભુ બીખારી નમ્રને, સમશાનમાં વસનાર છે. તપે૦ ૨
મુકી ભુવન વનવાસ વળીઆ, દાસ યદ્ય રામચંદ્રજી;
બીડે આણુ ભાગી ભાગ્યની, શૂર એવો કો સંસાર છે? તપે૦ ૩
સીતાને નાંખી સાગરે, પણ જીવ રાવણનો રહ્યો?
વસુદેવ બાલક વાઢતાં, પણ કંસ વંશ જનાર છે. તપે૦ ૪
દશા સદા ફરતી ફરે, એ આજ તો કાલે આપ છે;
દશાયક પર જગ સૌ ચઢી, જિયે નીચે વસનાર છે. તપે૦ ૫
ભુજબળે જલધિ તરે, કરે માપ પરમાણુ તણું;
પણ ભાગ્ય સામે બીડવું, નહિં કોઈથી બનનાર છે. તપે૦ ૬
જયચંદ— સોરઠ દાદરો.

(સમાલો તેગ અદાકો જરા. એ રાહ)

બોલો બોલ આરોટજી ! જરા તો તોલ કરી—એ ટેક.
બટક બોલી આરોટ જાતિ ખ્યાતિ છેજ ખરી.
તોયે રાજ સભા માંહી બોલો તોલ કરી—બોલો. ૧
ભાગ્યવંત હશે જુદામાં પ્રસિદ્ધ તે થશે.
બોલી વળ્યે કો'શું વળે ? જરા તો તોલ કરી—બોલો. ૨
સહસ દાસ આશ ધરે પૃથુરાજ સમા.
જેશે જુદામાં જયંદ જરીક તોલ કરી—બોલો. ૩
માન મુકીને જરા તરવાર તમે ધ્યાન કરો.
જલધિ પરધિ જાણે કૂપ મંડુક કેમ કરી ?—બોલો. ૪
કોણુ ગળું સાગર આગળ ગાગર આપડીનું ?
સિંહ સાથ બાથ બીડજો વિચાર કરી— બોલો ૫

ચંદ્રઆરોટ— ગીતિ.

યાચક જનની વીનતિ, હિતસ્વી વચનો નરપતિ સાંભળશે.
વાત વિચારી જેશે આશા તરવર તો ઘટપટ ફળશે.

(૧૮)

ગીતિ

કુસંપનાં કડવાં ફળ, ભોગવવાં બૂપતિ પધી પડશે.
કુસંપ સર્પ ઉછેર્યે છેવટ સર્વેને નક્કી નડશે. ૧
છોટો છોકરવાદી ગર્વ સર્વેને છેવટ છળનારો.
હાલ હશીલ્યો હોંશે; હોલાતાં દીપ નકી ઝબકનારો. ૨
માનો કાંક અમારું સ્વામિ છેવટ થાશે સહ સારું.

જયચંદ—

જાઓ જાઓ બહુ બોલા, થઈ પડશે સહુ પાછળથી વાર.—૩

સુમતિ— અરવો—લાવણી.

[રાજા હું મેં કોમકા ઓર ઇંદર— એ રાહ]

અરજ શુણી અવનીપતિ ! મારી, અંતરમાં અવધાર;
સત્ય સલાહ ઉચરતાં ઉરમાં નહિં ડરનાર લગાર—૧
માલમતાને માન તણી મન મહિપતિ નાંહિ આશ,
મારી મોજ મળનો મુરખી હૃદય પાસ છે વાસ—૨
સુખ સધળાંને ઝાકળ જાણું પણ પધી પલટાનાર,
ખીલી ખુબ એ કુમળાં કુસુમો અટપટ ચીમળનાર—૩
રૂડું નામ કે કીર્તિ રત્નો ગમાવશેજ ગમાર,
આત્મ ઝવેરીનાં પરખેલાં ચોર ન જે હરનાર. —૪

હું નહિં પણ લુણ આપનું નરપતિ નીકળી બોલે બાર
“સુમતિ શ્રી જયચંદ રાજને કુસંપ કુમતિથી વાર”—૫

કુસંપનાં કડવાં ફળ આગળ પાંડવ પામ્યા આપ;
હિમાલે ગળતાં નવ છૂટી કુળધાતકની છાપ. —૬
કુસંપના બળનું અટકળથી મનમાં રાખી માપ;
દેશહિતસ્વી ક્ષત્રીપુત્ર તું, પરહરજે આ પાપ. —૭

જયચંદ—

પાપ આપને સુમતિ, ભ્રાશ્યું કુમતિ એજ અમાપ.

રાજ પુત્રનો ટેક તળવા જેમ તેમ વાળો જવાપ;—૮

ચહુઆણોનો વિજય વિશ્વમાં શ્રવણે સુણશે રોજ,
ને રાડોડો ચમુચોળતાં માનીલેશે મોજ ? —૯

વજ રેણુથી એકમેકથી જડિઆં મનને ટેક,
છોડાવ્યાં તે જીવ છૂટતાં કદી ન છૂટે છેક. —૧૦

પાપીને પીડા કરવી એ નરપતિનો નીજ ધર્મ
એ ચંડાળ ચુદાણ તણા હું ચૂંથીશ નકિ ચર્મ. —૧૧

સુમતી. દેશનો જીલ્લો—લાવણી,

(અધખીચ મોહોખત— એ રાહ)

રાડોડ રાજ (૨) આલોચી આજ ઉચાર્યું.

શું શૂર ભૂમિને સ્મશાન છેવટ ખનાવવાનું ધાર્યું. —૧

સ્વારથ ! હા હા (૨) તેં સત્યાનાશ વળાવ્યાં;

ચતુર જનોનાં ચિત્તને ચંડાળ ખનાવી ચૂકાવ્યાં.— ૨

વીરલા તુજથી (૨) છેટે રહી ટેક ટકાવે;

જગ વ્યાપી તવ જળમાં, છટકી જઈ છેક ન આવે.— ૩

રે ! વીરપુત્ર ! કર પરકપગારી વૃત્તિ,

પ્રજ્જપાળની પંડિતો એ પઢત પ્રૌઢ પ્રવૃત્તિ—૪

બાણો— મહોલે પધારો મહારાજ એ રાહ.

વેગે વિચારો વાત વડિલવર વેગે વિચારો,

સરદાર કહુંછું સાર— વડીં એ ટેક.

નિરજીવું નર નાયજી ! યવન સૈન્ય ચોપાસ,

આશાભેર ઉમંગથી ચાલ્યા રાજ મુકી રણવાસ—વડીં૧

(૨૦)

સાંભળ ! હા ! સમશેરના ખડખડાટ, ખખડાટ,
 નોખતનો ગગડાટને ચોદાનો ગભરાટ.—વડી૦ ૨
 “હર ! હર ! હર ! હોકાર” “હા ! હાય ! હાય !” હા એજ,
 “સુખાન અલ્લાહ” પુકારતા તડુકેછે તુરક હા તેજ—વડી૦૩
 રડું રડું પણ શું રડું વળીઓ કમ્ચરધાણુ,
 કંકણુ કુટત કામિની કરે કરણુસ્વરે કકલાણુ —વડી૦૪
 દેવ વિનાના દેવળો, મોટીછે મસજદ,
 સંકાન્તિતો સુધ ગધ, જોઉં આજે પ્રસિદ્ધ હું ઈદ—વડી૦૫
 ચંદીપાઠ પજ્ઞા રજ્ઞા, ગયા ધરમને ધ્યાન,
 મુલ્લાં ખાંગ પુકારતા, કાજી વાંચે જુઓને કુરાન—વડી૦ ૬
 શું સાચું આ ? ના નહીં; ભવિષ્યનું છે જ્ઞાન;
 મહારાજ મદ મુકીને માન માન બલા ભગવાન—વડી૦-૭

જયચંદ— રાગ ઉપરનો

ભિક્ષુક કાયર બોળવો જો આ ના જોવાય
 ઉતરાસન આડું ધરી, નાશી જા જોમ નાશી જવાય—

સુમતી—

જરીક જયચંદ વિચારો, વેગે વીચારો વાત—જરી. ૮
 માને મદમાતા નહીં

બાણો—.....બલે હશી હરખાય

સુમતી—પાંખ પિંખાશે પોપટા

બણો—.....મન હાલ બલે મકલાય—જરી ૯

જયચંદ—

રે ભટ ભિક્ષુક બામટા ટકટક ઝટ કર દૂર.
 ચક્રવાર્તથી બીડવા ભાળ્યો કોણુ સમર્થ છે શૂર.—જરી૦ ૧૦

પાપીએ પૃથુરાજને બાંધતાં શી વાર?—

યુધ રહેરે ચાંપલા ચલવીશ નહી ચક્રચાર—જરી-૧૧

જયચંદ— વસંત તિલકા વૃત

શું ઈંદ્ર નો અપર છે ઉપરી કહેલો?

વિષ્ણુ તણો અધિપતિ જગમાં વશેલો?

શંભુ કદી અવરની ભરજી ઉઠાવે?

જેચંદને નરપિશાચ કયો સતાવે?

સુમતી અને ભાણો—

(આશાવરી જોગીઆ—ગજલ)

ભર્તભૂમી માતભૂમિ વીરભૂમિરે

બદ્ધમીને સરસ્વતીની જન્મભૂમીરે— ભર્ત ૧

સ્વતંત્રતાને સંપને જે જંપવાનું સ્થાન,

નાખ્યું ત્યાં પરતંત્રતાને કુસંપે મુકાન— ભર્ત. ૨

જ્યાં પરોપકાર કેરો થાતો નિર્મળ નાદ,

“મારે શુ”નો આજે ત્યાં સંભળાયે સાદ—ભર્ત ૩

માનીતિ કુદરત કેરી ડાહી દીકરી

હા! હા! હા! સ્વતંત્રતા રીસાઈનીસરી—ભર્ત ૪

ક્ષત્રીઓતો ઝેરી વેરી કારભારી દુષ્ટ,

લોકો બેદરકાર બન્યે દેવી અસંતુષ્ટ— ભર્ત ૫

બીજમ કર્ણ દ્રોણ કેરી આતે ભૂમી હાય?

કાળથી પલટાયા પછી પારખે ન કોય ભર્ત ૬

તલંગ જીલ્લો. ડુમરી.

[કંગનવા મોરા કરસે—એ રાહ]

બધા—કાઢ્યો શો કહો સાર કહ્યું નવ માનીરે—એ ટેક.

(૨૨)

રાવણુ—સાચું કે'વા ચાલ્યારે,
શાંતિસિંહ.....મદપતા જો મા'લ્યારે,

જોશી—મારુંએ નહી માન્યું,
ત્રવાડી.....જુઓને,
જાતી.....બધું જાણ્યું.

ભા૦ સુ૦—ધાર્યું અધર્મે આખર છે ધૂળધાણીરે—કાઢ્યો.૧

ધનસિંહ—કહ્યા શાણા શાણારે,
રાવણુ—.....બમણા ધૂલાણારે,

શાંતિસિંહ—લવારો માંડ્યો મોટો,
ત્રણુઆઠણુ—.....તુરત દોડો તોટો,

ભા૦સુ૦—પરપોટો ધૂટ્યે આખરે છે વા'ને પાણીરે—કા.૨

જોશી—કો'ને શું કમાણારે;
ત્રવાડી—.....રડ્યા,

જાતી—.....ચાવા ચવાણારે,

ધનસિંહ—ખુશામત ખાશી કરીએ,

શાં૦રાવણુ—.....શું કરવા ફાગટ વઢીએ,

ભા૦સુ૦—અધમો જોજોજોજોરહી જાશે કા'ણીરે—કા૦૩

જાયા તેતો જાશેરે થવાનું છે તે યાશેરે,

કીર્તિ રેહશે સાચી વસુંધરાએ વાંચી. ૪

અધા—તમારી શાણી, વાણી બેસો બેસો જાણીરે— કા૦

(પડદામાં)

હૂત તથા કંકોતરી સઘળી થી તૈયાર,

પણુ પ્રધાનો ક્યાં ગયા;.....

પ્રધાનો—.....આવ્યા આવ્યા અરે આવાર.

ચાલો ચાલો ઝટપટ ચાલો, ચાલો ચાલો અરે આવાર—ચા—

(૨૩)

પૃથુરાજ.

કાફી જીલ્લો પંજાબી.

(વિધાતા ધન્ય છે તારી—એરાહ)

અહા નરનાથને નથી જા'પ જીઓ પળવાર—એ ટેક.

વખતે વખત હા વિવિધ તરેહના,

વ્યાપી રહે હૃદય વિષે જો વિચાર— અહા.—૧

બબકો ખા'ર થકી બહુ ભાસે,

નહિં કંઈ મહિં મન સમજે સાર— અહા.—૨

સમજે પ્રજા કે રાજા સુખી છે,

સુખ ન મનશાંતિ વિના મળનાર— અહા—૩

રાજ્ય ભારથી -હૃદય પીલાણું;

કહો સુખ શાંતિ કીહાં વસનાર?— અહા—૪

કંટાળી ભગવાન કહું છું,

ગરીબ ધર કાં ન દીધો અવતાર;— અહા—૫

ઈન્છનકુમારી— કાફી જીલ્લાની. કુમરી

(મૃગલોચન મદમાતીયા— એરાહ.)

મન મોહન બલે મળીયા,

મને આપનાં દરશન સુખકારી વાલમ—મન—એટકે.

જગ્યું પદ્મિની કેરું પુરું ભાગ્ય,

રાતે હાલ રવિ પામી ગઈછે,

એકી પ્રીતમ પાસ ફળી આજ આશ;

બલે બલે વિરહ ટળીયા— મેંવારી;—૧

પૃથુરાજ—

સોહીણી ગજલ.

(રાજુલ પુકારે નેમ—એ રાહ)

-હૃદય હરણું સુતું હતું શાંતિ હરણી સાથ,

શાંત મંદ પવન મહિં રમતાં રમણી રાત—૧

(૨૪)

ચકવી ગીત શબ્દ મુણી સ્તબ્ધ થયાં હાય,
ચંડ ચંદ્ર કીરણ વ્યાધ સડપ આવી સાંધ૦—૨
કુસુમની મુગંધ થકી નાપી કંઈ ગંધ,
રાગમાં રમી રહીને અહહ થયાં અંધ૦—૩
છુટવા ઉપાય સાર સેવ્યા કામ દેવ,
મેહેર કરી દેવે દાખી સુંદરિની સેવ૦—૪
ચંદ્રવદની ચતુર ચતુરા હાય બધું હાલ.
ગરીબ હરણ હરણી નકર બનશે હા બેહાલ—૫

ઠંચિન કુમારી—શ્યામ કલ્યાણ—લાવણી.

હાલ થાત આ હરણ હડીલા, માનત વાત અમારી.
વનમાં વળીઓ મૂકી સાહેબી, પ્યારી શાંતિ પુકારી. ટેક.
હેમ સાંકળી હેત ન રૂચી ખૂંચી પદ્મ પથારી,
લે વનમાં લાધ્યો શો લાડુ આવ્યા આખર હારી?—
ના બાપુડા રખે રડે તું, ઓછું અંતર આણી,
ચર્ણ ચાંપશું અમૃત પાશું, સેલ કરે સેલાણી.—
હાંદિશ નાહિ કોમળ હરણા ! ચંદ્રકિરણ કુણ માત્ર,
હાલ હાલ મંદિરમાં માલી, શીતળ કર સહુ ગાત્ર.—
હેમ હિંચોજે હિંડ હિંચોણું, પોંચાડું તવ આશા,
હું સરખીની હુંક છતાં શા શાણા તારે સાંસા ?—

અંદખારોટ—જીલ્લો ઝીંઝોટી—દાદરો

[દીનનો દયાળ છોડી—ઝેરાહ]

શું સ્વરૂપ સુંદરિનું વચનથી વખાણું ?
જનનમાં ન તે સમાન રમણી રત્ન જાણું—શું ૦ ૧
વૃદ્ધ વિધિ રંક થકી રૂપ શું રચાણું ?
ઉધેઈ કેરા અંક રૂપ જરૂર ચિત્ત જાણું—શું ૦ ૨

(૨૫)

સર્વ ઉપમાન એક સ્થાનમાં સમાવી,
શક્તિ સર્વ જોવા સારૂ યાગિકા બનાવી.—શું ૦ ૩
ગર્વ સર્વ સ્વર્ગ મૃત્યુ નારીનો હઠાવા,
દિવ્ય કુમરીએ બનાવી, વિજય નીજ બતાવા—શું ૦ ૪

પૃથુરાજ— ખમાય જીલો—કુમરી.

[નજરા ગયે બાલમ—એ રાહ]

અવનીપરની શું આ અબળા ?— એ ટેક
રંભા મેનકા કે પોતે પાર્વતી શું હશે આતે ?
કદી વિળ્લુ વીખુટી હશે કમળા.—અવની ૦ ૧
જોતે શું આનંદકંદ વદન પુનમચંદ.

કેવી ચતુર વિચક્ષણ છે ચપળા ?—અવની—૨

પૃથુરાજ— (જોગી જોગન બનાકે એ રાહ.)

વિધિ વિષે વિશેષ વિચાર નહિ,
જુઓ કરેછે કંઈનું કંઈ—વિધિ ૦ એ ટેક.
ઠામ ન દેખે કંઈ, કુઠામ ન લેખે કંઈ,
જ્યાં ત્યાં લાકડે માંકડું મેળવે સહી—વિધિ. ૧
ચંદ્ર કલંકિત સૂર્ય સંતાપક,
જુઓ કમળ બનાવ્યું જઘ કાદવ મહિં—વિધિ. ૨

તલંગ જીલો કુમરી

[બતાવે સખી કોન ગલી— એ રાહ.]

“ રૂએછે ” પૂછે શું તું હવે હે યાર ?— એ ટેક.

કરી સરજેરી કાળજી કોરી, વશીછે જઘ અંતરમાં આવાર. રૂએ
અંતર ધ્વિષ્ટું સર્વ ઈંદ્રિઓ, નયનમય કરે સરજનહાર.—રૂએ

(૨૬)

સીયાનો કનરો.

[તારણી તુજથી નથીરે—એ રાહ]

પાંચી હૃદયમાં જોજો વિચારી, આજુએ રાખી બેઢરકારી. ટેક.
ચંદે પદાવી તવ ગુણગીતા, રાખી રહીશું હૃદયે ઉતારી;
તે છપ્પી દેખી દીવસ ગુજરે, નાદાં સુખ સહુ આપજ હારી.
જાઝું લખ્યેથી લખાડ લેખાજી, તોપણ હું તો સદાની તમારી;
ક્ષત્રીવર પર પૂર્ણ ભરોસો, મા'વીર રાખજો લાજ અમારી.

કર્ણાટકી— ખમાચ જીલ્લો દાદરો.

[નીપટ નીડર નટવર—એ રાહ.]

નફટ મદન નટખટ મને ઝપટ સપટ ઘેરે—એ ટેક.
શરમ સમજ સકળ વિસરી નીસરું હું કઈ પેરે ?
સાંભળ સજની અરજ મરજ પલકમાં વિખેરે—નફટ.
ધરમ કરમ ભરમ મરમ બુલબીને ભંભેરે;
'યાર યાર' એ વિચાર પ્યારથી ઉછેરે.—નફટ.

લોપાળી કેરખો.

[યારસે બદલી કયું નજર તોરી—એ રાહ]

લાલથી લાગીરે લમન મારી—એ ટેક.
રતેહ સંધાયો સજડ સજનથી મનમહિં બળબળ યાય;
વાર વાર તોયે મન ન મનાયે, દિલદાર પાસે દોડી દોડી જાયે. લ.
પેલી નજરમાં પ્રીતમ પકડ્યા, નિશદિન ગુણ તસ ગાયે;
પલકે પલક “પ્યારાજી” પુકારે, જુઓ લોભી જરી ન લંબાય. લ.
ચંદ્રભાગા, પદમાવતી—કાફી જીલ્લો દાદરો.

[દહ મારી તુરકવાને ઘેર દઈ—એ રાહ]

મન શેણે મનાય ન આલીરે ? —એ ટેક.

(૨૭)

જાતે નાચી વળી મનને નચાવી
બેની ધીરજ તુંજ ધડીમાં ઘટાડે.—મના૦ —૧

જોખન કેવું માને ન તારું ?
કેમ સ્વાસ્થ વીર ન મારી નસાડે ?—મના૦ —૨

(મારારે સ્વામી બોલોને—એ રાહ.)

જહાલીરે મારી વાત જરી તું વિચાર;
સમજ કાંઈ લાંબ અલી તું લગાર.—જહાલી૦— ૧

ઘેલીરે થઈ માંડ્યો શું આ ઉતપાત ?
ધરે ન કાને કોઈ તણી તું વાત.—જહાલી૦— ૨

સમજણીનું લક્ષણ છે જુદું,
કરે ન જે તે ધાલી કદિ ઊંધું.—જહાલી૦— ૩

કહીએરે બેની કાજ અમે તારે.

કર્ણાટકી—કરીશ હું તો મન ગમતું મારે,
પડી શી પરની પીડા તારે.— ૧

કર્ણાટકી— કાફી—જીલો—કુંભરી.

[પીયા કારન સેં સિનગાર ચલી—એ રાહ]

સખી લાવ સજ્જું શણગાર અલિ,
ખીલી ચાર સમાગમ આશ કળી.—સખી૦— ૧

વાત ચિત થઈ ચુકી વચન વિણ,
નાથ સાથ જીહાં નજર મળી.—સખી૦— ૨

ચાર ચાર ચોઠાર નીરખું.
સજ્જન નયનથી ખુદ્ધિ ચળી.—સખી૦— ૩

(ખીહાગજીલોપંજખી.)

[દિખો સખી કનૈયા.—એ રાહ.]

આવે હવે સાહેલી ક્યારે પ્રીતમજી ?

મદનશરે વિધ્યું મન માઈ વાલી.—આ૦—એ ટેક.
કહો ધીરજ ક્યાં ટકનારે ?

છપી રૂપે રહ્યા વળી છપીત છેલ—આ ૦ ૧

સાહેલીઓ—(ખમાચ જલ્લો દાદરો.)

[આવત મોરારી—એ રાહ]

આવત લાલાજી આવત લાલાજી.

કર્ણા૦—સાહેલી ચંદ્ર વદનજો વિમળ ને વિશાળ ભાળ
છેલ છળિ છોગાલાજી.—આવત૦—

ફળી ફળી મુજ આશ આજ, રસિકને રૂપાળા;
ચતુર ચંચળ ચાળા, ચાલ લાલ આણે બહાલ,
લાગી વાલમ ! બહાલા ! લગન લાલાજી.—આવત૦ —૧

(ખરવો—દાદરો.)

[બહા મોએ રામા.—એ રોહ]

કૈમાસ—ખોલે શું બાળા? ખોલે શું બાળા?—એ ટેક

કર્ણાટકી—જવાદો ચાળા. જવાદો ચાળા— એ ટેક

વિદૂષક—આમનાં મ્હોં કાળાં. આમનાં મ્હોં કાળાં—એ ટેક

કૈમાસ—રાજ પૃથુરાજ તને ધારે નીતિમાન,

કર્ણાટકી—નાના હવે તો આપ છો જીવન્નન. —૧

કૈમાસ—આજ સૂઝ્યું શું તને કે વહે આ વાણુ?

કર્ણાટકી—શરે પુછોછો હવે મારી નેનબાણુ —૨

વિદૂષક—મનતો ઉછાળા મારે ભાઈ બતાવે બાનાં.

શાણીસીતા થયા છે ચૈને અન્નણ્યાં —૩

કૈમાસ—નાયકા તું નીતિમાન નીવડે નાદાન.

કર્ણાટકી—ત્રાલ તેં ભૂત્રાવી બાન કીધી છેહે રાન—૪

સદ્ધાઈ બતાવો શેની, ધરી અભિમાન?

(૨૯)

કેમાસ—મુરખી હજુએ કંઈ માન માન માન —૫

સઘળીસીઓ— ખીહુગ-કુંભરી.

(મોહીની કીલાગે સુરત—એ રાહ)

રસીલી તારી મુરત લાલ મનોહારી,

એજી જાઉં વારહજર હું વારી—રસિ.—એ ટેક.

તમને શું સમજવું શાણા? પીડે મદન અનાડી—રસિ;

લાલ તમારે નાહિં ગણતરી, બાળાબની એ બીચારી—૨.

માનો મોહન પ્યારી પુકારે, હારી હ્યો નારી હારી—રસિ.

કેમાસ— ખટ-જીલ્લો. પંજખી.

(મેતો શાહાજાદેકું હુંદન—એ રાહ)

અરે નારી જવાદે નાદારી;

વાત તું અંતર જોને વિચારી.— એ ટેક

સ્વારથ તારો શીદ બગાડે?

કર્ણાટકી—કામ કરાવે લાચારી.— અરે.—૧

ધન નહીં માગું, મન તન માગું.

કેમાસ—ભાગ્ય દશા તુજ પરવારી.— અરે.—૨

કર્ણાટકી—સુભાગ્યે સહુ સૂઝયું મુજને.

કેમાસ—છાંડ છાંડ છટ હઠ નારી.— અરે.—૩

સઘળીસીઓ. કાફી-જીલ્લો-પંજખી.

(ચંચળ ગુજરી ખીજનાર—એરાહ)

ચંચળ ચતુર સુજાણુ હવેતો માફમાનો પ્રીતમ પ્રાણુ !

રંગીલા રસિલા પ્યારા રીસાઇ રહો શું ન્યારા?

હઠીલા! હઠ આશી માંડી રે?—

છાંડ દે જક છક છેલ હવેનો તક આ સા ના ચુકી રે—૧

કર્ણાટકી— ખમાચ. જીલ્લો. પંજાબી.

(સંયા છાડે મોરી મૈયા—એ રાહ.)

પ્યારા! નેનથી ના રહો ન્યારા.

—એ ટકે

પત્રકે પત્રક મન પ્રીતમ જમકે, મારે કામ ઉછાળા—પ્યારા-૧

શરણુ રટણુ એક પ્રીતમ તારું. માનો મોહન મતિયા—પ્યારા

વાદ વિવાદ જવાદો વ્હાલા ! આપજીસા અમેહાર્યા—પ્યારા. ૩

કૈમાસ— રાગ ઉપરનો.

પ્યારિ હું છું અતુજ પર વારી.—એ ટેક

તન મન ધન આ અરપણુ તુજને.

એહું મુખ અલિહારી.—પ્યારી૦—૧

મન પોપટ આ પ્રેમ પાંજરે;

વ્હાલી પાજે વારી.—પ્યારી૦—૨

પ્રીતે પ્યારી કરી પરીક્ષા.

નીવડી નીશ્રજ નારી.—પ્યારી૦૩

અન્ને—

ધન્ય ધન્ય છે દીવસ આજનો, મળીયાં પ્રીતમ પ્યારી.—

સાહેલીઓ— માઠ—ગજલ

[નીંદ તો ગઈ—એ રાહ]

કાંઈ રંગે રમતાં રજની જાશે, પીલ્યોને શરાબ—એ ટેક

પૂરણુ ભરીયું રસિઆ આલ્યો, પ્રીતિ રસેથી પાત્ર.

માનુની દેખી મુનિવર ચળીઆ, માણસ તે કુણુ માત્ર? ૧

સાજન સજની સલાહ કરીને, મારી કાઢો કામ;

એ પાપીડાએ પોકરાવ્યા. તોઆ તોઆ રામ—૨

પૃથુરાજ— ઝીંઝોટી—જીલ્લો—પંખખી.

બને કમળત હવે વધુ શું સતાવેરે ?
બહેર થઈ છે જરી બાનાં શાં બતાવેરે?—૧
બૂલ મારી મોટી થઈ સંધરી સાપીણીરે.
પ્રપંચ ન જાણ્યા મેતો તારા હે પાપીણીરે.—૨

કર્ણાટકી—

માફ કરો માફ કરો માયાળુ મહારાજરે.
મેંતો મુરખીએ લોપી મહિપતિ માઝારે—૧
નજરો નજર દીઠા જીકું શું હરાવુંરે?
નશીબ પ્રૂટ્યા પછી હું ઘણી ગભરાકુંરે—૨

કર્ણાટકી—

માઠનો દાદરો.

અરે હાય મઝા મુકીરે.
કાંઈ જોલા ખાતી થઈ હું બેની !—મઝાં એ ટેક
શું કરવું ? કાંઈ સૂઝ પડે નહિ, ક્યાં કંઈ જઈ વાસ.
મેં નાદાને સુખ સધળાંનો, હાથે કીધો નાશ—૧

સાહેલીઓ—

શું કરવા ગભરાઈ શાણી, ઉર રહે ઉદાસ.
શ્રી જયચંદ આવાસ વસીશું. પૂરીશું મન આશ;
કાંઈ જોલા ખાતી થઈ તું બેની મઝા મુકીરે.—૨
એ છે યુક્તિ અરાખર બેની, થા ઉઠી તૈયાર.
વેરીના વેરીની દોસ્તી, વાંછે છે નર નાર.—૩

(ચંક બીજે.)

જયચંદ— સર્પે આંખોપે કંલેજેપે એ રાહ.

- ભટજી કહો આ શું જરા ધીરેથી ઉચાર કરો,
હવે એ દુષ્ટ અધર્મીનો નકિ છેજ મરો.— ૧
- ચક્રવર્તી આજ રાઠોડરાજ શસ્ત્ર ધારીને,
દેખાડું એ દુષ્ટને જમદાર જટ સંહારીને.— ૨
- છોડું નહિં છાલ કોઈ કાળ એ નાદારનો,
મુકું નહિં માત્યા વિના પાપી પીડનારને.— ૩
- હાય ! અદેખાઈ રાંડ ભાષ મારો મારીયો;
મુકું કેમ ચૂસ્યા વિના ચંડાળનીનો હાડીઓ.— ૪
- ભાઈ કેવો શાણો મારો ગરિબ જણે ગાય હતો,
કહેતો નિત હાજી હાજી; ક્રોધને ન જાણ્યો.— ૫
- ભાષ તું નિચિંત રહેજો જીવુંધું કું જ્યાં લગી,
પાસે તારી મોકલું એ પૃથીઆને નાહિં ડગી.— ૬

ધનસિંહ— કેરવો-કુંમરી.

અરે એના તે શા છે ભાર, મગતરૂં મસળતાં શી વાર ?

જયચંદ—ચાંચણ પેટે ચોળી નાંખું, દેખાડું જમદાર-અરે—
ગાજી રાજી થાઓ, ભણે પણ પાછળ પછડાનાર—અરે ૨
રાત્રી નાત્રી સિંહરાજ એ, મુરખ છે મરનાર—અરે ૩

ધનસિંહ—ધાસ દુસને કુંકી દેતાં અગ્નિને શી વાર?—અરે ૪

કર્ણાટકી ૦ સાહેલીઓ—(કેરવો.)

હા ! હા ! ખારોટ ! અમારા આ હાલ થયા.

લાજ છાંડતાં સુખ છટક્યાં, છૂટયા શ્રી ચૌહાણ.

જયચંદ—છર ! છકેલી ! છર, બકે બકે છકેલી શું આજ બકે!
કર્ણા૦ રાા૦—સ્વર્ગ તણું સુખ ભોગવી પુલી પાપ કરી ફર્યાં
હા ! દશા ! જેચંદધર દાસીને વેશે વસ્યાં.
એજ સુખ્યા ચતુર ચૌહાણ સંગ—

જયચંદ—ચૂપ ચળેલી ! ચૂપ.—હા૦
કર્ણા૦ સા૦—ચકવર્તી જેચંદ ધર પામ્યા વાસ સુખામ્યથી.
કુંકી મુકીછે ઉદાસી અંતર આનંદ આમ્યથી.
એજ આશા સકળ ફળનીછે રહી.

જયચંદ—વાહ ! ચતુરા ! વાહ !—હા૦
કર્ણા૦ સા૦—હા ! હા ! ખારોટ ! અમારા આ હાલ થયા.
કર્ણાટકી— ખીહાગ— જીલ્લો—પંજાબી.
સમજે સમજે જોવના ! સુખતરે—સ૦—એ ટેક
આમ તાત આમ જનની લાગી, તોયે તું વિચારે ન વાતરે. સ૦
આમ સ્વર્ગને આમ નર્કછે; કરીશ ન અંપાપાતરે.—સમ૦—૨
સંયુક્તા૦— કાલિંગડો—દાદરો.

લગન સખી લાગીરે; સૂઝે ન કાંઈરે.—લગ૦—એ ટેક
ચિત્ત હોયતો વાત વિચારું; ચાલ્યું નાથ સાથ ચાહીરે.—લ૦ ૧
મન ગજવરને વશ કરવાને, અંકુશ એકે નાહિરે.—લગ૦—૨
પ્રીતમ માવત હાથ વાત હવે, ભોળી ભજની ભલાધરે.—લ૦૩
સાહેલીઓ— માઠ—ગઝલ.

તને કેટલું કહીએરે ભલી ખાઈ ! માઈ તો કાંઈ માન ?—એ ટેક
લક્ષ્મીને જેમ વિષ્ણુ શોભે, સીતાને જેમ રામ,
દંપતી દીપશો તેમ તમે પણ, તાત ધણા ગુણધામ—તને૦ ૧

જોકે શ્રી પૃથુરાજથી પામશો, સ્વર્ગ સમાણું સુખ;
આડાં પડેલાં માત પિતાને દેવ્યે તોયે ન દુઃખ.—તને૦—૨

સંયુક્તા— કાલીંગડો—કુમરી.

સાહેલીરે આડી વાત ન આણુ.—એ ટેક

તલપ તલપ થયું છે મન માફ. ભુંડી રાખ જરા તો બાન?—સા.
મદન થયો છે વેરી મારો, કેમ થાય અલિ ! તું અગ્નિ ? સાં ૨
શું કરવું ? કાંઈ સૂઝે ન મુજને, નિવડે સ્નેહી નાદાન૦—સાં ૪
સૂઝે તે કરજે અલિ ! શાણી ! મારે મારો ભગવાન૦—સાં ૦

જયચંદ—બુનહાર્દ—ભાટ. (ગજનંદ દુઢાળા—એ રાહ.)

ભલેરા ભૂપાળો ! મળી તમે દીધું બહુ માન—એ ટેક.
પોતે પધારી કિર્તિ અમારી વધારી હું વિદવાન.—ભલે—૧
સંયુક્તા આ સુતા અમારી, ચંચલ ચતુર સુગ્મન—ભલે૦—૨
પસંદ કરશે પ્રીતમ પોતે, માની, વીર, ગુણવાન—ભલેરા—૩
આશા હશે સધળાને સરખી, તરશે નશીબવાન—ભલે૦—૪
કનોજ કેરી કમળા કરશે, કોક ભૂપતિ કલ્યાણ—ભલે—૫
રત્ન રૂપાણું રાચી રહેશે, શોધી લઈ શુભ સ્થાન—ભલે૦—૬
કંથ કંઠ વરમાળ હવીને, દેશે એ સન્માન. —ભલેરા—૭

જયચંદ— ગીતિ.

સંયુક્તા ! તુજ સજની બતાવશે નરપતિ તણા નામ.
ગુણ વરણુન પણ કરશે, શોધી લેજે શરવીર ગુણધામ.—૧
કમળા સરખી કુમરી, વિષ્ણુ કંઠે વરમાળા ધરજો.
કેહુરકંઠીર આદી, મહિપતિમાંથી કંથ નકી કરજો.—૨

સાહેલીઓ— કૃપા કરજોરે દેવ મુનિ—એ રાહ.

બેની મારીરે આછે બૂધ બાગ્યશાળી.

માળા નાંખોરે પસંદ કરી પુન્યશાળી.—એ ટેક.

આપોતકઠ કુળ મહારાજ, ગુર્જરપતિ વીરમદ બાબ્યા,

‘લીમ’ રણ ભૂમિમાં ગાબ્યા—બેની૦—૧

આયુષ્યપતિ આ, ‘જીત’ નામે. મરૂપતિ જો આ પતિ પામે

હડીલા વીર શીર નીજ નામે.—બેની૦—૨

આ પરમાર કુમાર પ્રતાપી, કેહેરકંઠીર અરિસંતાપી,

પ્રજા પીડ સકળ જોશે કાપી.—બેની૦—૩

સંયુક્તા— રસ્તેમેં કાના ખડા રહ્યા—એ રાહ

વિદ્ય હકાવા તાત તરફનું, થી કરવી તદખીરરે? એ ટેક.

મનકું મદ માતું નવ માને, ઉલટું બન્યું અધિરરે.

બીક બિચારી ઉઠી નાઠી. આજ છડું શરવીરરે—વિ૦ ૧

પ્રીતમ મન સાથે મન મળીયું; પણ દિલમાં દિલગીરરે—

અભાગણી આ દેહ મજે નહી, સુંદર વીર શરીરરે!—વિ૦ ૨

માન માનને લજ્જા લૂંટયે, ગુણ ગયા ગંબીરરે.

હુંટાઈ મન પ્રાતમ શરણે, આખર જાત અમીરરે—વિ૦ ૩

હુપાય એક અવર નહિં સજની, મળ્યા વિના મહાવીરરે.

પ્રાતમ મારા પ્રીતમ ખ્યારા, રંગ રાખ રણધીરરે.—વિ૦ ૪

સંયુક્તા— જંગલો ઝીંઝોટી ત્રીતાળ.

તાત પમે પડી સાતવાર હું, છાલ છોડવા વિનતિ કંઈરે. એ ટેક

તન રવડે ને શીર રખડે પણ, હું દિલમાંહિં નાહી ડૂંડે;

રાત દીવસ એ રસિક વીરની, મૂરતિ મનમાંહિં સમડેરે—તા૦

માયા જાળો કાયા જાળો, થાય શું જો કદી રીખી મંડે?

તોપણ તાત કદાપિ કાળે, વાલમ વીર નહિં વિસરેરે.—તા૦ ૨

(૩૬)

ધંધિજી-રાહ

જયચંદ—માન હજી જરી નાદાન ! દીકરી !

સંયુક્તા—પાછા પેસે હાથીદાંત આ'ર નીસરી?—માન એ ટેક

જયચંદ—હજીએ કહું છું કરી વિનાંતિ.

સંયુક્તા—.....મારો તો નક્કી નાકાર.

જયચંદ—મરવાને ધર માયું તારં.

સંયુક્તા.....લ્યેને તે તો આ તૈઆર.—માન. ૧

સાહેલીઓ—મા'રાજીજી માફ કરોને એતો નક્કી છે નાદાર.—

જયચંદ—નાક હરણ કરતી એ દુષ્ટા છોડ છોડરે આ તરવાર.—

કાફી જીલ્લો પંજળી.

બુન્હાઈ—જવાહો સ્વામી નાથ ! હાલ હડે એ ચઢી.

આટલું આટલું માનો કહું કરજોડી.સ્વામી—એ ટેક.

સાહેલી—એ અણસમજી આપ છે સમજી;

બુન્હાઈ—હૈયું એતું હાલ નકી હાથ નાથ ! નથી—સ્વામી.—૧.

સાહેલી—છોડ કછોડ નીવડે, ન માવીતર.

જયચંદ—પ્રાણપ્રિયે છાંડો જક ઉતાડું એનો છક—સ્વામી ૨

બુન્હાઈ— બીહાગ ગજલ.

શરમ નહિં તને જરી નાદાન દીકરી. !

કોની પુત્રી ક્યાં જવા મતિ જીંડી કરી—શરમ—એ ટેક

સિંહણીની તું જણી ચાર જઈ ચરી;

કસ્તુરીની વાસ અલિ ! પાનમાં પડી.—શૃંગ— ૧

સાકર શું મુરખી જઈ ખરને ધરી ?

અબુજને શું હાથ દેતાં દીલ ના ડરી ?—શૃંગ— ૨

કુતરાને ખીર મુઠી? નાંખતી ખરી;
રેહેને રેહેને છાની અલિ। મુરખી મરી.—શૃંગ— ૩

સંકુતા— સોરઠ જલ્લો પંજળી.

દયાળુ માતાજી માર દીલ ના દુભાવોરે ?
જાવાદો નાહક જક તક ના ચુકાવોરે. —મા૦ એ ટક
મળ્યે અમર તર મરજૂમિમાંહી, મુરખ જોશે જોશે,
મુરખ મુરખ મુરખરે ચતુર આતુર ચિત્ત ચળે ન ચળાવોરે—

સંકુતા— ખમાચ જલ્લો પંજળી

છેડો પળ પળ શાને મારી માત ?—એ ટક
રસિયા રચા છેરે હૃદય કમલમાંરે;
મેં વારી છૂટત નાહિં છોડયારે. — ૧
અજળ ગજળ છે રે, આ પ્રીત તાંતણારે;
મેં વારી તૂટત નાહિં તોડયારે. — ૨

જુનહાઈ— ફેરખો-કુમરી.

છોડી ! છાકેલી છેક કેમ આજે છું જાપરે ચટી ?
માંડ માંડ માનજો ના નાંખી કહું છું ટેલ.
હજુએ હઠીલી ! હઠ મેલ મેલ મેલ.—છોડી૦— ૧
મેહેલને ઝરખા મુકી ખરે ગરે ખાડ ?
માનને મિળજી ! છક છાંડ છાંડ છાંડ.—છોડી૦— ૨
“કાણુ ખોલે ? ” ધાર્યું સારે તને આવ્યું તાન;
મુરખી હજુએ કંઈ માન માન માન.—છોડી૦— ૩

કુમરી પંજળી

સાહેલીઓ—તું તો સંકટ શાને મન માને મારી સજની ?
હિમ્મત સકળ કેમ હારે હાલ.—તુંતો—એ ટક

સંયુક્તા—જોને મદન કૂર પળ કેડ ન મુકે મારી!

હુંતો બેની! બનીછું હાય! બેહાલ—હુંતો—૧

સાહેલીઓ—એતો ક્ષત્રિવીર, કદિ ધર્મ ન ચૂકે નકી.

“સાક્ષી મનોમન” એ વિસરે શું?—તું તો—

સંયુક્તા— ગીતિ.

દુર્લભ જનમાં મન આ, તન ગુર જનને વશ છે રે બેની!

સાહસમાં નહિં સમજું, મરણ વિગર શું શરણ અવર કે'ની?—

પૃથુરાજ— નયરી પનઘટ પર દેખી—એ રાહ.

બુવનઝરે મેં જોઈ નાજુક નાર;

ચતુર નજરશર મારી, ધીર ધારી,

મારી ધીરજ હડાવી પળવાર.—ઝર૦—એ ટેક

રચ્યો મંદ હાસ્ય સુખકંદ કંદ,

કર્યું હૃદય કંઈ હું શો વિચાર?

સાથ વીરતા લેઈ હાય,

કરી કેદ મુકી ગઈ પેહરો પ્યાર.—ઝર૦— ૧

પૃથુરાજ— [કયું હે દર લગાઈ પ્યારો એ ટેક.]

શાને તું શરમાયે? પ્યારી! મન માફ મુઝાયે—એ ટેક

સંકટ સહસ સહન કરી વાટે કામની આવ્યો તારે માટે.

કેમ હવે કચવાયે? પ્યારી! —મન૦— ૧

બળે મદનપાણે તન બહાલી! કર શીતળ આલિંગન આલી;

હાલ હાલ હરખાએ. પ્યારી!—મન૦— ૨

સંયુક્તા— ઝીંઝાટી દાદરો ગજલ.

ચહુઆણુ છો મુનણુ આપને હશે.

ન ક્ષત્રિપુત્રી માત તાત આણુ મુકશે.— ૧

(૩૬)

હું કામથી પીડાઈ આમ તોયે શું થયું ?
શું પૂર મૂળથી વિરહ ફાઈ દી વહું ?—— ૨

પૃથુરાજ— મોરી બધાં એ રાહ.

હવે બાનાં ન બતાવો મારી પ્યારી બનન !
લાગ્યું ચંદ્રવદનિ ! એક તાં તાન—હવે—એ ટેક
લાજ શરમ તુજ કાજ તજને;
ધર્યું હાલ કૃશોદરિ ! તાં ધ્યાન.—હવે— ૧
ચંદ્રવચનથી છખી ચીતરી ચિત,
ભૂલ્યો ભોળા ભામીનિ ! સકળ બાન.—હવે— ૨
રાત દીવસ રડું રમણીક રમણિ !
ગાક શુભવંતિ ! એક તાં ગાન.—હવે— ૩
દીપ પતંગનો ભાવ ન બજવો,
દે પ્યારી ! મારી તું મારી અધરપાન.—હવે— ૪

આલીધન એ રાહ.

ડાહિ મારી પ્યારી ! યાય એમ કેમ ડરકણ ?
ઝટપટ મૂહણ કર, પ્રચંડ કર, ધીરજ ધર,
પ્રભુજી રમર, જરાક,—ડરકણ—ડા—એ ટેક.
કર મનમાંહિ માપ વીર છાપજ. શું ભૂલાય;
કરી પરવશ કાગળ ?
તુજ વચને જીવન પણ અરપણ; લે બતાવ;
હવે અડચણ.—ડાહી—૧

સાહેલી—

લખી પત્ર કર્યા શીરછત્ર સખિતે, શું ફરાય દર્શવચનને તનમન ?
ચાલ ચાલ મુક બાળા ચાળા, હૈયું તો અજિ ! ધડકત—
લેતી બેતી ! પ્રીત સાંધ બાંધ કર મીઠળ.

સંયુક્તા—પણ મમ તાતજી ટેક પૂતળું.

સાહેલી—.....શું જોઈને કર્યું સખી પૂતળું વર ?

સંયુક્તા—આપ વચન થકી આપ વદન જોઈ,
લ્યો બાંધું.

સઘળા—.....ધન્ય જય જય.

ધન્ય દીન ધન્ય દીન ચાલો હવે ઝટપટ.

(અંક ત્રીજો.)

સમરસિંહ—(હંસારે રાજા એ પીંજરા એ રાહ.)

પંખીડા તારૂં જાણીશ જગમાં ન કાંઈ.—એ ટેક.

ધન નહિં તારૂં, તન નહિં તારૂં, સુંદરી સુત માધ બાઈ રે.—

ધર્મ સેલાણીએ આણી પુર્યો, ભુલ્યો ભુંડા ભોળવાઈ રે.— પં.

રાચી રમી રંગ વિવિધ તરેના, શક્તિ સકળ છે ગુમાઈ રે.—

જ્ઞાન પાનને રંગે રાચી, ફાગટ ઝૂલે ફસાઈ રે.—પંખીડા. ૪

સમરસિંહ— કાફી.

લે પ્રીત પ્રભુજીથી જોડી, રેશે અંતે રાખોડી—એ ટેક.

કાચા, માયા, તનુજને જાયા, મળશે મહિં માટોડી.—રે. ૧

ચારે તરફથી સળગતું જોશે, પાપી રહેશે પોઠી.—રે. ૨

દૂર જવું ધર બાર મુરખડા ! ધર્મ શરણ કર દોડી.—રે. ૩

પુણ્યતણું લે બાધું બાંધી, પક્ષી ખીંટીએ જાણ પીછોડી.—રે.

સંયુક્તા— સોરઠ.

સખિ રણમાં ધસીઆ રસિઆ.

તોયે નહયે છે વાલમ વસિઆ.—સખી.—એ ટેક.

અનંગ જરા તું અળગો રહેજો, માગ માતભૂમિ ભક્તિને દે જો,

કાન મહિં જમ કહેને “અડગ રહેને રણુરસિયા ! —તોયે ૧
 “દુઃખ વિના સુખ કોઇ ન પામે, મરવુંતો છે હામ હામે.
 “દેશ તણા કંઈ કામે, પ્રાણુ આ વામે, ધન્ય ધરીઆ.”તોયે. —૨.
 શું કરે ? બેની ! વિરહ સતાવે, ઉપર ઉછળી ઉછળી આવે,
 વૃત્તિ સકળ પળ માંહિ દબાવે, ક્યારે એ આવે, મન વસીયા ? તો. ૩

સાહેલીઓ— સોરઠ—હુમરી.

અલિ અંચલ નાર કંઈધીરજ ધાર, મન લગીર વાર; છે લાંજ સાર.
 એક પલક માંહિ બની આમ ઉદાસ— અલિ ૦—૧
 હજુ નાથ આશ, કેમ છું ઉદાસ ? ખરે સમજી પાસ. કાઠ શોક કાશ
 નાંખે શું નિશાશ ? કહી “નાથ ! નાથ ! ” અલિ ૦—૨

સઘળાં,—પ્રભુ એહરે કરે હુમ ઉપર—એ રાહ
 ધન્ય ! દીન આજે થયો છે જય !
 ભર્તૃભૂમિ કરે જય ! જય ! જય !— એ ટેક
 અકર્વાર્તિ પૃથુરાજ આજ નીરભય,
 પ્રભુજી પસાયે વિજય ! જય !— ધ૦ ૧
 દુષ્ટો દંડી દંડી કીધા નિરભય,

સંયુક્તા—જયમાળા આ લ્યો સ્વામિ.—

સઘળા—.....જય ! જય ! જય ! —ધ૦ ૨

(અંક ચોથો.)

ગુધ્યાંરે મેંતો કહાં પાવું—એ રાહ.

સંયુક્તા—પિયુજી કેવી પ્રાતઃકાળની લે'ર ?— એ ટેક.

પૃથુરાજ—માનુની માતો મહાપ્રભુજીની મે'ર— એ ટેક.

સંયુક્તા—કિલ કિલ કરતાં પક્ષી કૂદેછે;

પૃથુરાજ—આ છે સ્વતંત્રતાને ફેર.— માનુ० ૧

શાંતકુમારી કુદરત સાથે, મંદ પવન કરે લેહેર.— માનુ० ૨

સંયુ०—અરણ્ય સૂર્યનો સાથી લાવ્યો સદેશો, પૂર્વપ્રિયા ઘેર.—

પૃથુ०—સુંદરી સ્વામિ સૂર્ય વધાવવા સ્વસ્તિક પૂરે ચોમેર.—

સંયુ०—અખળાનો તો અધિપતિ પતિછે; સતિને સુખ જળ નેર.

પૃથુ०—સ્વામિ સૂર્યની પ્રીત પણ કેવી પસારે કર હર્ષમેર.—

રસીલી છબીલી—એ રાહ

પૃથુ०—રસીત્રિ! રંગીલી! બાળા! બોલું બલિહારી;

બાલી તણાં મનહર મુખપર વારી.— રસી.—

પ્રાણપ્રિયા! મોહક મુખ નીરખી

હરખી નજીક નિશ દિશ રહું પ્યારી!—વાલી—

સંયુક્તા—પ્રાણ પ્રીતમ રસ સાગર આગળ

ગણતરી માંહિં હું શું બાળા અજ્ઞાની?—રસી—

સાહેલી—પ્રીતમ પ્યારી લ્યો કુસુમની માળા.

બની રામ સીતા સમજેડ રૂપાળી.— રસી—

સંયુક્તા— જનુની જીવો—એ રાહ

આજે સ્વપ્ન મારું સાંપડયું, પડયું કંકણ નાથજી!

અપમંગળ અવલોકતાં, હૈયું નવ રહે હાથજી.

રણમાં જતાં રહો રાજવી. ૧

પૃથુરાજ—દુશમન દેશને દ્વંધશે, કરશે કોટી કુકર્મજી!

રાજ હું જોડ રહી મેહેલમાં, એતે ક્ષત્રીનો ધર્મજી?

રે ક્ષત્રિપુત્ર શું ઉચરો?—૨

સંયુક્તા—સમય મળે ફરી સ્વામીજી! પામી નરભવ આપજી!
વાલમ ખાલી વિદાગતાં, મૌહું આતું ક્યાં પાપજી ? ૨

પૃથુરાજ—કામ કીધું નહિ દેશનું, ચેતી લેવો ચંડાળજી.

નિમકહરામ નક્કી ગણો, છેદે આશ્રય ડાળજી. ૨૦

સંયુક્તા—પ્રામત પ્રીતિ તજી જશો ?

પૃથુરાજ—.....દેશ પ્રીતિ તમ્મય કે ?

સંયુક્તા—રહો રહેને રડા રાજવી.

પૃથુરાજ—.....લવતાં ન લગ્નયકે. ૨૦

કલ્યાણ— મને મૂકી ગયોછે મારો—એ રાહ

મને મૂકી ચાલ્યાં ક્યાં મારા તાતજી જો ?

સુનો સુનો લાગે છે સંસાર.— મારાતાત—૧

હવે વિધા, સ્વદેશપર પ્રીતને જો

કોનો કોનો રહ્યો હા ! આધાર ?— મારાતાત.—૨

રંડાઈ છે રણભૂમિ રાજવી જો

જોને દે છે મ્હેજી મુછે તાર— મારાતાત—૩

કાણુ દેશે સલાહ સુખ શાંતિની જો ?

કોની પાસે વિસામીશ વાત ?— મારાતાત—૪

નગોને તાત ! જોગીરાજજી જો

મારો મારો નાહક દુબનાર.— મારાતાત—૫

મેના ભર્તૃભૂમીને પીસે છે પાપીડા જો

ચાલ્યો ગયે ચતુર રખવાળ— મારાતાત —૬

પૃથુરાજ— ક્ષત્રિ કલક કેમ લેશેરે—એ રાહ

ઉઠો એકવાર લઈ તરવાર. — સંગ્રામે જુઓ ક્ષત્રિવીરોરે.

પીવા થવન રૂપિર તૈયાર—	સંત્રામે.
સલાહ શાંતિ સમે બલે માણુ મોજ—	સંત્રામે.
વેળા લખતે ન બેસો બની ખોત—	સંત્રામે.
કૂદી કેસરીઓ મારી કરો પાર—	સંત્રામે.
સિંહ સામે એવા વરનો શો માર—	સંત્રામે.
વળી સત્યથી પ્રસન્ન જગરાય—	સંત્રામે.
ધાર્યું અધર્મથી નાશ જ થાય—	સંત્રામે.
ધરી પ્રચંડ કમાન કર હાલ—	સંત્રામે.
મારી પાડો પાપી મ્લેચ્છ ચંડાળ—	સંત્રામે.
ઝુઝી દેશહિતે શૂરા ક્ષત્રિવીર—	સંત્રામે.
ઘાખો સાચું ક્ષત્રિપુત્રનું રૂધીર—	સંત્રામે.
પાછા હઠી લજવો ન માતતાત—	સંત્રામે.
બલ્ય ભર્તૃભૂમી બચાવો હે બ્રાત—	સંત્રામે.
દેશહિતે સ્મરે કંગાળો સ્વજીવ—	સંગામે.
ઝુઝો ઝુઝો સ્મરી સ્વદેશને શિવ—	સંત્રામે.
ચાલો ઉઠો ચઢો ખોલો વીરરાજ—	સંત્રામે.
“જય ! ભરત ભૂમિનો જય ! આજ”—	સંત્રામે.

સંયુક્તા— દિલદારી ડીનીરે—એ રાહ

લાચારી ધારીરે, અરે ઓ ધ્રુવર,

છો દુઃખ હર્તા, દીલ ડરતાં, સ્મરતાં,

સરતાં, નર ડરને, ધા કારી કારીરે—

લા. ૧

પંજર પડીઓ હંસ હજેલો,

પાપ નજાં પૂરવનાં આખર

રડતાં, કુટતાં, ઝુરતાં, હાય હારી હારીરે

—લા—૨

(૪૫)

સાહેલીઓ— પિયા માનો—એ રાહ

ધીરજ ધારો ધારો, ધારો સખી.

શોક ન ઉરમાં આણુ, લગીર મન વારો— એ ટેક
કોઈનું ક્યન નહી કાન ધરે સખિ.

આતે શું કહેવાય ?— લગીર. ૧

કઠણ કાળજી રાખીએ બેની.

સંતોષે સંખાય.— લગીર. ૨

સંયુક્તા—(સુંદરમુખ તુન્દિલ—એ રાહ.)

ઠહાલી ! ક્યમ વિપત આમ સહજ વિસરું;

ક્ષત્રિવર નામ કેમ દિલમાં ડરું—ઠહાલી—એ ટેક.

ક્ષત્રિવર પુત્રી મેલ માંહિ ઉછરી,

પામી વીરનાથ નાથ આશ સૌ ફળી;

હા ! હા ! પણ હાલ હાલ આશ સૌ ટળી,

બેની—બેની—સુખણી ટળી, દુખણી બની.

હાય શું કરું—ઠહાલી ૦ ૧

દેવા શીખ સર્વ કોઈ ડાયલાં દીસે;

આવ્યે દુખ આપ બે ભરાય છે રીસે,

પ્યારા વીણ દાસી આજ દાંત હા પીસે,

પ્યારા—ન્યારા—થઈશું રહ્યા—દુર શું ગયા.

હાય હું મરું—ઠહાલી ૦ ૧

સાહેલીઓ— ભેરવી ગજલ.

તું વેા યાને બેનિ શાંત શું ઉચ્ચાટથી વળે ?

ગભરાટથી શું ગુણવંતિ તાપ તે ટળે ?—એ ટેક.

રેતાં રેતાં રાત દહાડો સાહેલી જશે,
લલાટે લખ્યું ને હશે તે લાડીલિ થશે.— ૧

દશાની દાઢમાંથી નથી કોઈ હા ખશ્યું;
છૂટે કે જેની કાળ કેરી જાળમાં ફશ્યું ? — ૨

બ્રહ્મા વિષ્ણુ ને શિવ જેવા જીવ ને થયા,
કરમની ફાંશીમાંથી નાશી વેગળા ગયા ? — ૩

માટે માની જેનિ મારી ધારીને વિચાર;
ઉઘોગ સાધી કેડ બાંધી ભેટ ને ભરથાર.— ૪

સંયુક્તા— જનમે જનમ ગુન—એ રાહ.

તારો ભવો ભવ ગુણુ નહીં ભૂલું;
ને ભેટાડે ભરથાર મારી સજની—એ ટેક.

સાહેલી—પાડ નિયંતાનાથ તણો ગણ;

ભાગ્ય ભેટાડે ભરથાર મારી સજની— તારો. ૧

સંયુક્તા—મિત્રચંદનો આ ગુણુ મોટો;

વાળી શકીશ ભવ કીચે ? મારી સજનિ—તારો. ૨

કુંવરી ! કુમર ! મારા લાડકા—એ રાહ.

કર્મદેવી— કુંવરી ! કુંવરજી ! કોડામણા.

કુંવરી—.....મામા !

કુંવર—માજી !

કર્મદેવી—હા ! હાય !

બન્ને—..... આજે રડો કેમ માતજી ?

કર્મદેવી—... ..ઉર જોઈ ઉભરાય—કુંવર

કુંવરી—..... માજી ! ખીજ્યા શું તાતજી ?

કુંવર—.....વઢી ડો કમન્નત ?

કર્માદેવી—તાત તમારા પાછા થયા વંઢી બાળુડાંવાત—કુંવરી.

કુંવરી—.....“પાછા થયા” તે મા ! ક્યાં ગયા ?

કુંવરી.....હું તો જઈ પિતા પાસ.

કર્મા—રણધીરા ! રડા રાજવી ! હોળે સ્વર્ગમાં વાસ.—કુંવ.

કુંવરી—ઢીંગલા ઢીંગલી લાવશે ?

કુંવર—.....દેશે ઢાલ કટાર ? ચાલો ને બેન ઉતાવળાં.

કુંવરી—મળીયે જઈ આ વાર; આ ઝટ આપા બતાવ તું.

જયચંદ— ગજંલ.

ચાકી ચાકી લોથ ચાતાં દરવાજાં દીઠા નહિ.—એ ટેક.

હા હા તુર્ક ભોથી ભાગી લાગી રાજ્યધાની તે;

વાટે વેઢી પાથ વર, આવી ચઢ્યા હા ! અહિં— ચાકી.

પવનના ઝપાટા પીડે જો આ જમુનાજી તટે;

પડતા માંઢી પાટુ મારે જક્ત રીતિ એ રહી— ચાકી.

ભાળીને વિશાળ કાયા, વડલા છાયાએ રહું;

“આકૃતિ ગુણ દોષ દાખે”, સાચી શું કહી નહિ—ચાકી.

જયચંદ— અફસોસ—કે—હમતો—એ રાહ.

આજથી ન દુષ્ટ દેશો, નામ માફ કરી;

ટક ટક જવા દઈ ભોગવો, કચ્ચાં હાથે કરી. ૧

ખારમાં ખુવાર થઈ હું, સાચ વિસર્યો;

આ નાદાર પાસે પડી, સાર નિસર્યો. ૨

અચડાઈ પડ્યો આખરે, ન લલ્લા બેદ હા !

હવે ભાગ્યહીન વસું, ક્યાં જઈ અહા. ૩

ધર્મને ધોઈ પીધોને, નાંખી જાળ આ;

થવાની સાચે આ દશા, માન્યે હાજીઆ? ૪

દુરજનથી દોસ્તી હાલ કરી અપકીર્તિ કરી;

ભગવાન ડોષ ભવે ભેટાડે કીર્તી કુંવરી. ૫

જયઅંક— જીલકે પર. પેચ—એ રાહ.

કયાં મેં પાપ કરી, ગતિ કેવી થનારી ?—એ ટેક.

પ્રગટયો પશ્ચાતાપ કીડો, નીચબુદ્ધિ પડનીવારી. ગતિ—

માતબૂમિ મ્હેચ્છ કીધી, શરૂ બ્રાતાઓ સંહારી; વૃદ્ધ વાણી વીસારી.

તુર્ક શાહાબુદ્દિન તેડી ઝાલી હા મેં ઝેર ઝારી; મતિ શી થઈ મારી?

અદેખાઈ સાપ પાળી, આ રળ્યો હું અવિચારી; ટીલી લીધીરે કાળી.

વીર પૃથુરાજને ને, સમરસિંહને સતાવી; માતબૂમિ રંડાવી—કયાં

માતબૂમના ખોજે તારે, પાપી દેહ આજે મારી; સેજે લેજે ઉધારી. ૩૦

(અંક પાંચમો.)

નાયકા— મેરે ગમકા તરાના—એ રાહ.

મારા કરમની કા'ણી, દુઃખીની વાણી, સાંભળો એ શાહ.

દિલમાં દુખાણી, દુઃખથી દીવાની—સાં.

હું છું નારી નાયકાને વતન હિંદુસ્થાન,

પૃથુરાજનો પ્રાણ હતી હું એ મારો જીવમન;

નિત મોળે માણી, નાશ નિશાની.— દુઃખી ૧

માતતાતને બ્રાત વાત મેં કાંઈ ધરી નહિં કાન,

મળી જઈને મનમોહનને સાચે મળ્યું સન્માન:

પછી પ્રેમે પીડાણી, ઘેને ઘેરાણી.— દુઃખી. ૨

હજરત! હું છું હરણી હીણી હરિણ વિના હેરાન,

પાણી વિખુટી માંછલી, મારો આદ્યો ગયો યાદાણ.

મારા મનમાં મુઝાણી, અળખા અચાની.— દુઃખી. ૩

આછે મારી સાચી બેની, બાંધવ આ મુલતાન,

મારે માટે વિપત્તિ વેડી, આબ્યા આપ મુકાન;

પંથે અન્નને પાણી, આપીયાં આણી.— દુઃખી ૪

પોતે એ પૃથુરાજ થયાછે, બાદશાહ બંધીવાન,

ખુદાવંત હો ખુશી થયા તો દેખાડો પ્રિયપ્રાણ;

આપી હું બાણી, શાહ ઈમાની.— દુઃખી. ૫

(૪૯)

પૃથુરાજ—

જીલ્લા ગજલ.

હા! થયા શા હાલ મારા, હાલ હે! હરી!!!

સ્વયં હશાની દીકરી દરિદ્રતા વરી— હાં ૧

ઉશેડીને ઉત્સાહને ને સાધનો હરી,

સંપત્તિ અદેખાઈથી ઝટ ચાલી નીસરી.— હાં ૨

ભૂમિપતિ હું હાય! પતિ કાયનો નથી,

પૃથ્વીપતિને પાય દેવા ભોંય તો નથી.— હાં ૩

કે કેલા અન્ન આશરે કેદી આ કાયા નભે,

“પ્યારિ પ્યારિ ભૂમિ ભૂમિ” જીભથી જપે.— હાં ૪

તોયે સ્વતંત્ર મન માંડે દૂર દેશોમાં બમે,

મારી ભૂમિ માતભૂમિ સ્વર્ગમાં રમે.— હાં ૫

સૂર્ય સોનાનો ઉગે ત્યાં વાયુ સુગંધી વહે,

નાના, તારા ભાગ્યમાં નહિં, જીવ! શું કહે?—હાં ૬

બેડીનો તો ભાર કાંઈ ગણતિમાં નથી.

પરતંત્રતાનો ભાર ભાઈ! વેદાતો નથી.— હાં ૭

ધાંડે તુચ્છ રાજપાટ માલને મતા,

હાય! મોટો તોટો તારો છે સ્વતંત્રતા.— હાં ૮

પૃથુરાજ—

ભેરવી પંજખી.

મારી પ્યારી હશે શું કરતી?—એ ટેક

મનથી ખડી કરી આકૃતિ મારી, ભાળી નયનનીર ભરતી,

સંભારી સંભારી ગુણગુણ રામનામ સમ રટતી.— મા. ૧

દેઈ મધુરાં વચને દિલાસો, દાસી શોક જ હરતી,

વીણા સાધી ઝીણા સ્વરથી, રાતદીવસ રહે રડતી.—મા. ૨

પંજર શુક મુખ ગુણ ગવરાવી, શોક અનળ હર ધરતી,

નખળાં અંગનીહાળી નજરે, જળધાર નયનથી ઝરતી.—મા. ૩

અકળાઈ જઈ બાગબગીચે, પાછી પાછી પડતી,

નિદ્રામંત્ર પણ નાથનીહાળી, જાગી અપ્પકતી ડરતી.—મા. ૪

હાય! હાય! હે હંસા! અભાગી! ન્યાળીશ નાહિં હંસી,

સંયુક્તા—રખે રડે રે રડા હંસા! આવી હંસી ફરતી.—

(૫૦)

પૃથુરાજ— દેખી તોરી વફાદારી એરાહ.

મળી પ્યારી ! પ્યારી ! પ્યારી !—ફળી આજ આશ મારી—એ ટેક.
આશ અલગ રહીતીરે મધુરિ ! દેખીશ નહીં દીલદાર,
મળ્યાં અંદકુમુદ એકવાર, બની લાગ્યાર; અહા ! ધીરધારી.—મ૦

સંયુક્તા— હુમતો આશક હે તારે—એ રાહ.

હું તો થઈ રહીશ તારી નાથ ! સદાની દાસી,
સાથે રહીશ સ્વામીનાથ શાણા, સ્વર્ગના વાસી—હુંતો. ૦ એ ટેક.
મોતે રંડાપો દીધો, ભર્તૃભૂમિને મને,
તોયે રેખા ૩૫ કેરી, રસીયાજી માં હા આ શી?—હુંતો. ૧
પાપી દુષ્ટ ભાગ્ય તારું, વળવાનું અહીં કાંઈ નહિં,
દુઃખી દંપતિ નક્કી થાશે, સુખી સ્વર્ગનાં વાસી—હુંતો. ૨
ભાગ્ય તારું અજબ કૃતિ છે, રાગનાં થયાં રંક અમે,
દેશ છાંડી વેશ છાંડી, હાથ દશા આ બાસી.— હુંતો. ૩
કંથ કેરી આ કટારી, આશા મારી ને પુરે તો,
છેવટે તો રાણીજીથી, મેળવી લે શાખાશી.— હુંતો. ૪
હે ! દયાળુ ! દેવ ! આજે, દારી આધારે તારે,
કરુણાનિધિ ! માત્ર એ છે, પ્રીતમ દર્શનની પ્યાસી.—હુંતો. ૫

કર્ણાટકી અને વીરો—ભયેરવી દાદરો.

જુઓ જુઓને જંગો રે ! હો ભરતવાસી ! ! !—એ ટેક.

પવિત્ર પુરુષો કેરી, કાયા પડી છે રે;—દાસ પુકારે રે ભરત૦—જુ૦
નાશની ફાંસી સદા ઉદારીરે,—નાંખી નેચદે રે—ભરતવાસીરે. જુ૦
કિર્તિવસ્ત્રો કાપ્યાં, રાજ્ય ઉથાપ્યારે,—જંગેવીર ફેડે કોઈ આ ફાંસીરે; જુ૦
કરમની કા'ણી આ છે મનાણીરે,—કુસંધે જુઓ ધૂળધાણીરે. જુ૦
સંપ સજ્જેને સમજી સ્વદેશીરે,—મંગળકારી રે—ભરતવાસી રે—જુ૦

